

KOMPARATIVNA ANALIZA RURALNOG TURIZMA HRVATSKE I PORTUGALA

Tadić, Marin

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:465711>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-01**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT**

DIPLOMSKI RAD

**KOMPARATIVNA ANALIZA RURALNOG TURIZMA
HRVATSKE I PORTUGALA**

Mentor:

prof. dr. sc. Želimir Dulčić

Student:

Marin Tadić

Rujan, 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD	3
1.1. Predmet i cilj rada.....	3
1.2. Istraživačke hipoteze.....	6
1.3. Metode istraživanja.....	7
1.4. Doprinos istraživanju.....	8
1.5. Struktura rada.....	8
2. TEORIJSKI ASPEKTI RURALNOG TURIZMA	9
2.1. Ruralni turizam	9
2.2. Razvoj ruralnog turizma	11
2.3. Oblici ruralnog turizma.....	14
2.3.1. Vinski turizam (eno-turizam).....	15
2.4. Utjecaj turizma i ruralnog turizma	17
2.4.1. Pozitivni učinci turizma	17
2.4.2. Negativni učinci turizma.....	18
2.4.3. Utjecaji ruralnog turizma.....	20
2.5. Ruralni turizam i održivi razvoj.....	23
3. RURALNI TURIZAM U HRVATSKOJ	25
4. RURALNI TURIZAM U PORTUGALU	36
5. USPOREDBA HRVATSKE I PORTUGALA	40
REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA	41
DEFINIRANJE METODOLOGIJE ISTRAŽIVANJA	41
REZULTATI ISTRAŽIVANJA	42
ZAKLJUČAK	54
SAŽETAK	55
SUMMARY	56
POPIS LITERATURE	57
POPIS SLIKA	61
POPIS GRAFIKONA	62
POPIS TABLICA	63
PRILOG: Anketni upitnik	64

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

U ovom diplomskom radu napraviti ćemo usporedbu ruralnog turizma i njegovog razvoja između Republike Hrvatske i Portugalske Republike i analizirati ćemo utjecaj ruralnog turizma na gospodarstvo te prirodne i kulturne resurse.

Prema definiciji UNWTO-a (2016), „turizam je kulturni, društveni i gospodarski fenomen koji podrazumijeva kretanje ljudi u zemlje ili mjesta koja su izvan njihovog uobičajenog okruženja u osobne/poslovne/profesionalne svrhe. Ti se ljudi nazivaju posjetiteljima (koji mogu biti turisti, izletnici ili stanovnici) i turizam je usko povezan s njihovim aktivnostima. Prema istom izvoru, turizam se razlikuje od putovanja. Da bi se turizam dogodio, mora postojati raseljavanje; pojedinac mora putovati, koristeći bilo koju vrstu prijevoznog sredstva (može i pješice: danas je to često slučaj za siromašnija društva, a događa se čak i u razvijenim te se tiče hodočasnika/planinara), Ali sva putovanja nisu ujedno turizam.“

Naime, što se tiče pravilnog definiranja ruralnog turizma, postoje mnogi faktori zbog čega ne postoji jedna jedinstvena definicija, ali UNWTO (2019) definira ruralni turizam kao vrstu turističke aktivnosti u kojoj je iskustvo posjetitelja povezano sa širokim rasponom proizvoda koji su općenito povezani s aktivnostima temeljenim na prirodi, poljoprivredi, ruralnim stilom života, ribolovom i razgledavanje.

Prema Lane (1994), ruralni turizam je turizam koji je lociran u ruralnim područjima, ali isto tako navodi probleme zbog kojih je nije lako pravilno definirati ruralni turizam:

1. Ruralna područja su teška za definirati i svaka nacija koristi različite kriterije za klasifikaciju ruralnih područja
2. Turističke aktivnosti u ruralnim područjima ne moraju biti strogo ruralne po prirodnomu biti u „urbanom“ obliku, ali su locirana u ruralnom području
3. Različiti oblici ruralnog turizma su stvoreni sa strane različitih zemalja i regija
4. Ruralna područja su u složenom procesu promjene; utjecaj globalizacije, razvoja komunikacijskih i telekomunikacijskih tehnologija, procesi depopulacije
5. Ruralni turizam je složena i višestruka aktivnost

Autor Lukić (2010) smatra i karakterizira ruralna područja ona područja u kojima:

1. Dominira ekstenzivan način iskorištavanja zemljišta (poljoprivreda i šumarstvo)
2. Dominiraju mala naselja s povezanošću izgrađenog i prirodnog pejzaža
3. Područja u kojima se potiče životni stil koji se temelji na uvažavanju okoliša i života kao jedne cjeline

U tom kontekstu, iznimno je bitno promišljati i raspravljati o ulozi ruralnog turizma koji je u razvijenom svijetu bio relativno jednostavno polje u kojem se moglo raditi tijekom 1970-ih, 1980-ih i 1990-ih. Bila je to jedna od tada novih alternativa turističkih mogućnosti, izazivajući tradicionalna i brzorastuća odmarališta „sunca i mora“ koja su dominirala turizmom nakon Drugog svjetskog rata. (Kastenholz, E. & Lane, B.)

Ruralni turizam se vrlo često smatra jednom od bolje pozicioniranih aktivnosti koji omogućava regeneraciju gospodarske i socijalne strukture ruralnih područja i njihovih zajednica. Uloga ruralnog turizma će biti veća, što je više u stanju povezati međudjelovanje između aktera i mreža te povezivanje lokalnih/regionalnih, povijesnih/kulturnih resursa. (Saxena & Ilbery, 2010)

Ruralne turističke destinacije moraju biti sposobne konkurirati sa sve većim brojem alternativa. Naime, bez obzira na ukupnu važnost ruralnog turizma za svaku zemlju, on je priznat kao alternativni oblik prihoda za europska ruralna područja, uz financijsku potporu nekoliko programa financiranja, što dovodi do sve većeg broja novih ruralnih odredišta (Hegarty and Przezborska, 2005).

Nadalje, turizam se može koristiti kao razvojna strategija ruralnih zajednica. Ruralni turizam se može razvijati sa malim kapitalnim i intelektualnim ulaganjima te je jeftiniji u odnosu na ostale ekonomske strategije. Pruža mogućnosti razvoja malim poduzetnicima, pogoduje ruralnim gospodarskim subjektima, podupire zapošljavanje i popravljajući demografsku sliku ruralnih područja. Isto tako, bitna je i društvena uloga ruralnog turizma u kojem vraća osjećaj ponosa i samosvijesti. Ali postoje i argumenti protiv razvoja koji se temelji na turizmu jer je takav razvoj neujednačen i ima različite učinke u različitim zajednicama. Isto tako, značajan problem predstavlja i nedostatak suradnje među poslovnim subjektima, problem sezonalnosti te degradacija i onečišćenje okoliša. (Petrić, 2006.)

Isto tako, bitno je istaknuti da razvoj ruralnog turizma povećava broj zaposlenih u turističkoj industriji. Eurostat (2020) definira zaposlenost kao broj ljudi koji su uključeni u produktivne aktivnosti u gospodarstvu. Navedeni koncept uključuje zaposlene i samozaposlene. Nadalje, što se tiče elementa zaposlenosti, mnogi autori ukazuju na iznimnu važnost i ulogu koju turizam ima na povećanje zaposlenosti, što je za očekivati, pogotovo u državama u kojima je turizam razvijen.

Turizam ne samo da otvara nova radna mjesta u tercijarnom sektoru, on već i potiče rast u primarnom i sekundarnom sektoru industrije. To je poznato kao multiplikativni efekt koji u svom najjednostavnijem obliku pokazuje koliko puta novac koji turist potroši kruži kroz gospodarstvo zemlje. Turistička potrošnja može imati uzastopne i povećane učinke na gospodarstvo zemlje na tri načina. Prvo, turistička potrošnja stvarna izravne prihode, nazvane efektom izravnog multiplikatora. Drugo, primatelj izravnih izdataka troše taj novac na kupnju potrebnih dobara, neizravni multiplikatorski učinak. Treće, korisnici izravne i neizravne potrošnje zauzvrat troše taj prihod na nepovezana dobra i usluge, stvarajući tako inducirani multiplikatorski učinak. (Khan, 1995)

U svakom slučaju, možemo primijetiti da ruralni turizam igra značajnu ulogu za razvoj ruralnih zajednica, jednim djelom zbog svojih ekonomskih utjecaja i potencijalnih multiplikativnih efekata i drugim djelom zbog pozitivnih socijalnih i kulturnih utjecaja. Isto tako, razvoj ruralnog turizma pomaže revitalizaciji (zaustavlja proces depopulacije) ruralnih područja i očuvanju kulturnih i prirodnih resursa.

Kada uzmemo u obzir definirani predmet i problem istraživanja, glavni cilj komparativne analize razvoja ruralnog turizma između Republike Hrvatske i Portugalske Republike jest u prikupljanju podataka za statističku obradu.

To nam dozvoljava međusobno uspoređivanje njihovih sličnosti i razlika što nam zauzvrat omogućuje bolje razumijevanje problema razvijanja ruralnog turizma obiju zemalja. Prikazati ćemo ulogu turizma u ruralnim područjima.

Isto tako, jedan od ciljeva istraživanja je da nam pomogne shvatiti u kojoj se poziciji Hrvatska nalazi naspram Portugala, koja je u proteklom desetljeću postala jedna od najpopularnijih destinacija u Europi.

Jedan od glavnih ciljeva rada je dokazivanje zadanih istraživačkih hipoteza. Cilj je usporediti razvoj ruralnog turizma Hrvatske s Portugalom kako bi se procijenilo što je pojedina zemlja postigla u turističkoj industriji te što se treba promijeniti kako bi se postigli što bolji rezultati i napredak u zemlji radi ostvarivanja određenih ciljeva.

1.2. Istraživačke hipoteze

Za potrebe empirijskog dijela diplomskog rada i s obzirom na predmet i ciljeve istraživanja, postaviti će se sljedeće istraživačke hipoteze:

H0: Turizam je djelatnost koja pozitivno doprinosi razvoju ruralnih područja Republike Hrvatske i Portugalskoj Republici

H1: Ruralni turizam pozitivno utječe na razvoj turizma Republike Hrvatske i Portugalskoj Republici

H1.1: Ruralni turizam pozitivno utječe na razvoj turizma Republike Hrvatske

H1.2: Ruralni turizam pozitivno utječe na razvoj turizma Portugalskoj Republici

H2: Ruralni turizam u Republici Hrvatskoj i Portugalskoj Republici pozitivno utječe na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa

H2.1: Ruralni turizam Republike Hrvatske djeluje na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa

H2.2: Ruralni turizam Portugalske Republike djeluje na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa

H3: Ruralni turizam pozitivno utječe na povećanje zaposlenosti u ruralnim područjima u Republici Hrvatskoj i Portugalskoj Republici

H3.1: Ruralni turizam pozitivno utječe na povećanje zaposlenosti u ruralnim područjima u Republici Hrvatskoj

H3.2: Ruralni turizam pozitivno utječe na povećanje zaposlenosti u ruralnim područjima u Portugalskoj Republici

H4: Ruralni turizam u Republici Hrvatskoj i Portugalskoj Republici pozitivno utječe na revitalizaciju ruralnih područja (proces depopulacije)

H4.1: Ruralni turizam u Republici Hrvatskoj pozitivno utječe na revitalizaciju ruralnih područja

H4.2: Ruralni turizam u Portugalskoj Republici pozitivno utječe na revitalizaciju ruralnih područja

1.3. Metode istraživanja

Nakon definiranja predmeta, problema, ciljeva istraživanja i istraživačkih hipoteza, za potrebe provedbe istraživanja koristiti će se sljedeće metode istraživanja:

- metoda deskripcije, odnosno postupak jednostavnog opisivanja ili očitavanja činjenica, procesa i predmeta u prirodu i društvu te njihovih empirijskih potvrđivanja odnosa i veza
- metoda analize, odnosno postupak znanstvenog istraživanja raščlanjivanjem složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente
- metoda sinteze, odnosno postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem sinteze jednostavnih sudova u složenije
- metoda kompilacije, odnosno postupak preuzimanja tuđih rezultata znanstveno istraživačkog rada, odnosno tuđih opažanja, stavova, zaključaka i spoznaja
- metoda indukcije, odnosno sustavna primjena induktivnog načina zaključivanja kojim se na temelju analize pojedinih činjenica dolazi do zaključka o općem sudu
- anketna metoda, odnosno poseban oblik istraživanja koje kao glavni izvor podataka koristi osobni iskaz o mišljenjima, stavovima, uvjerenjima koji je pribavljen odgovarajućim nizom pitanja

U radu će se napraviti analiza trenutno dostupne literature koja se bazira na ruralnom turizmu i utjecaju ruralnog turizma na gospodarski sustav. Uz pomoć metode deskripcije predstaviti ćemo teorijski okvir rada i opisati dobiveni rezultati istraživanja.

Metoda analize će se koristiti prilikom analiziranja različitih podataka na način da će se razmatrati razvoj turizma i njegov utjecaj na gospodarski sustav. Na kraju diplomskog rada spojiti ćemo teorijski i empirijski dio i na taj način doći do zaključka uz pomoć metode ankete. Kao metoda prikupljanja podataka prilikom provedbe empirijskog istraživanja koristiti će se anketni upitnik.

1.4. Doprinos istraživanju

Nakon definiranja problema, predmeta, ciljeva istraživanja i istraživačkih hipoteza, u ovom diplomskom radu će se odrediti i doprinos istraživanja. Što se doprinosa tiče, jedan od njih uključuje pregled trenutno dostupne i relevantne literature kao i dosadašnja istraživanja koja su usko povezana sa ruralnim turizmom, njegovim razvojem i utjecajem na gospodarstvo.

Uz pomoć komparacije Hrvatske i Portugala, utvrditi ćemo njihove sličnosti i razlike u načinu razvoja ruralnog turizma. Isto tako, očekuje se da će se provedeno istraživanje ukazati na određene prednosti, ali i nedostatke, kako za Hrvatsku tako i za Portugal. Nadalje, ovaj bi diplomski rad na temelju provedenog istraživanja mogao potaknuti i ostale na nove komparacije između turističkih destinacija.

1.5. Struktura rada

Ovaj diplomski rad biti će podijeljen na empirijski i teorijski dio.

U uvodu rada prikazati ćemo problem i predmet istraživanja rada, svrhu i ciljeve istraživanja, strukturu i metode rada. U drugom poglavlju rada posvetiti ćemo pažnju na određivanju teorijskog dijela rada, definirati ćemo turizam, ruralni turizam, gospodarstvo, razvoj ruralnog turizma i njegov utjecaj na gospodarstvo. U trećem i četvrtom poglavlju rada analizirati ćemo ruralni turizam Republike Hrvatske i Portugalske Republike. Nakon toga, u petom poglavlju napraviti ćemo kratku usporedbu sličnosti i razlika za obje zemlje.

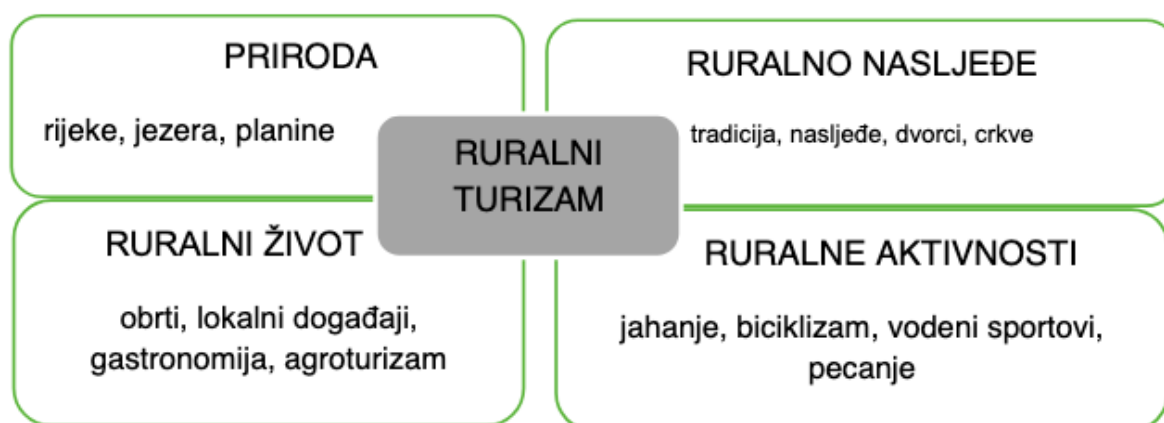
U empirijskom dijelu rada navesti ćemo uzorak istraživanja, instrument putem kojeg su se prikupljali podaci, metode prikupljanja i obrade podataka, analiza mjernih ljestvica i testiranje istraživačkih hipoteza. Na kraju diplomskog rada slijedi zaključak rezultata istraživanja.

2. TEORIJSKI ASPEKTI RURALNOG TURIZMA

2.1. Ruralni turizam

Stanovnici ruralnih područja u bogatim zemljama i zemljama u razvoju podjednako su iskusili poboljšanu kvalitetu života kao rezultat nedavnog impresivnog uspona turističke industrije. Pedesetih godina prošlog stoljeća spontano se javlja ruralni turizam kao nadomjestak za oživljavanje razorenih ruralnih područja nakon Drugog svjetskog rata.

Turistička industrija daje sliku živahne ekspanzije. Od svojih skromnih početaka u devetnaestom stoljeću, turizam je značajno porastao. Od 25 milijuna posjetitelja izvan zemlje 1950. godine do procijenjenih 476 milijuna 1992. godine. Na brojke rasta utječu razne stvari. Količina novca koju ljudi moraju potrošiti naglo je porasla u razvijenom svijetu. Više plaćenih praznika i kraći radni dan bili su korisni. Potreba za putovanjem i otkrivanjem porasla je kako se povećavala razina obrazovanja. Mreže željezničkog, cestovnog, zračnog i pomorskog prometa doživjele su značajna poboljšanja. Državne organizacije su, s druge strane, rijetko imale izravan utjecaj na brzinu razvoja turizma, koji je uglavnom bio potaknut tržišnim snagama i privatnim poduzetništvom. Na taj se način turizam uvelike razlikuje od poljoprivrede i drugih ruralnih aktivnosti. (OECD, 1994)

Slika 1. Ruralni turizam

Izvor: Strategija razvoja ruralnog turizma Splitsko-dalmatinske županije, Zagreb, 2009., str.

Koncept ruralnosti povezan je s niskom gustoćom naseljenosti, otvorenim prostorom i malim naseljima, koja obično imaju manje od 10.000 stanovnika. Poljoprivreda, šumarstvo i prirodna područja dominiraju korištenjem zemljišta. Tradicionalizam je društvena tendencija; prošlost često ima značajan utjecaj. Vladina politika daje prednost očuvanju u odnosu na ekstremne ili brze promjene. (OECD, 1994)

U cijelom svijetu, ideja "ruralnog turizma" se odnosi na socioekonomski napredak stanovništva, budući da mijenja ljude, poboljšava njihovu kvalitetu života stvarajući mirnije i uravnoteženije okruženje.

Sljedeća tablica sadrži popis karakteristika koje razlikuju urbani turizam od ruralnog turizma:

Urbani turizam	Ruralni turizam
Malo otvorenog prostora	Puno otvorenog prostora
Naselja preko 10.000	Naselja ispod 10.000
Gusto naseljeno	Rijetko naseljen
Izgrađeno okruženje	Prirodno okruženje
Veći broj aktivnosti u zatvorenom prostoru	Mnogo aktivnosti na otvorenom
Intenzivna infrastruktura	Slaba infrastruktura
Snažna baza za zabavu/maloprodaju	Jaka individualna baza aktivnosti
Puno radno vrijeme u turizmu	Puno honorarnog angažmana u turizmu
Veći broj posjetitelja	Manji broj posjetitelja
Profesionalni menadžment	Amaterski menadžment
Mnogo modernih građevinskih objekata	Mnogo starijih građevinskih objekata

Tablica 1. Razlika urbanog i ruralnog turizma

Izvor: Izrada autora bazirano na: Organisation for Economic co-creation and Development OCDE/GD (1994.), General Distribution, Tourism Strategies and Rural development

Nakon Drugog svjetskog rata, potreba za gospodarskom obnovom i nestašica hrane doveli su do povećanja proizvodnje i produktivnosti kako bi se postigla samodostatnost. Naime, zahtjev za kontrolom i zaštitom poljoprivredne aktivnosti poslužio je kao primarni poticaj za osnivanje Europske unije (prije poznate kao Europska ekonomska zajednica) 1957. godine. Država može generirati novac kroz turizam, koji također potiče poduzetništvo, stvara nova radna mjesta, smanjuje nezaposlenost i potiče proizvodnju lokalnih proizvoda. Nova vrsta turističke djelatnosti, ruralni turizam ili turizam u ruralnim područjima, ima potencijal pomoći društvu na gospodarskoj i društvenoj razini. Značajke ruralnog područja, kao što su mala sela, niska gustoća naseljenosti, agrarna gospodarstva i tradicionalna društva, moraju se odražavati u turizmu da bi se mogao kategorizirati kao ruralni turizam.

2.2. Razvoj ruralnog turizma

Djelatnost koja se odvija na selu naziva se ruralni turizam. Ima nekoliko aspekata i može uključivati ekoturizam, vinski turizam, pustolovni turizam, prirodni turizam, kulturni turizam i seoski ili poljoprivredni turizam. Različite situacije dovode do različitih strategija za korištenje turizma kao alata za rast u ruralnim područjima. Ruralni turizam trenutno je u središtu pozornosti diljem svijeta i prepoznat je kao ključni alat za razvoj ruralnih područja. Opisuje se kao bilo koja vrsta turizma koja promiče ruralni život, umjetnost, kulturu i baštinu u ruralnim područjima, čime se poboljšava turističko iskustvo za posjetitelje i stanovnike te pruža gospodarske i društvene koristi lokalnoj zajednici. (Mustak, 2018)

U potrazi za drugačijim načinom života ili bijegom od monotonije urbane sredine, ljudi iz gradova ili urbanih sredina koji putuju u ruralna područja poznati su kao "ruralni turisti". Postoje različite motivacije zbog kojih posjećuju ruralna područja, primjerice za vraćanje energije, ravnoteže, harmonije i snage prije nego što se vrate svom uobičajenom životu.

Glavna svrha većine sela je pobjeći od ograničenja, urbane rutine i zakona koji su u suprotnosti sa slobodnom voljom i dobrovoljnom zabavom. Međutim, koordinacija posjetitelja kritičan je korak u upravljanju ruralnim turizmom (Taj, 2004.).

Ekonomski plan regionalnog razvoja zahtijeva stajalište malog gospodarstva za ruralni turizam. Ruralni turizam može se usporediti s pločicom unutar mozaika u dvodimenzionalnom modelu. Kako bi hijerarhijska raspodjela postala pravedna u smislu aktivnosti turističke atrakcije, korisno je zamisliti mjesto kao kategoriju za regionalno planiranje, s regionalnim sustavom na čelu kategorije (Ziari, 2002.).

Prema autorici Petrić (2009.), razvoj turizma u ruralnim zajednicama ovisi o 10 osnovnih čimbenika:

1. Cjeloviti turistički proizvod
2. Dobra lokalna vlast
3. Podrška i sudjelovanje lokalne uprave
4. Adekvatni izvori financiranja razvoja turizma
5. Provođenje strateškog planiranja
6. Koordinacija i suradnja između poslovnih subjekata i lokalne uprave
7. Koordinacija i suradnja između ruralnih turističkih poduzetnika
8. Pomoć u prikupljanju informacija te tehnička podrška u turističkom razvoju i promociji
9. Kvalitetni turistički uredi
10. Široka podrška lokalne zajednice razvoju turizma

Razvoj ruralnog turizma uvijek je bio isplativa, ekspanzivna ekonomska strategija s prednostima niskih rizika i troškova, kao i dostupnosti resursa, niskih troškova i manjih planova u usporedbi s drugim turističkim planovima (projektima). Promiče gospodarsku ekspanziju, raznolikost i stabilnost u zapošljavanju, dinamiku u trgovini i industriji, šanse za veće plaće u nizu poslova, razvoj novih tržišta za poljoprivredne proizvode i jačanje temelja lokalnog gospodarstva. Nagon privatnog sektora za ulaganjem u turizam budući da je to skromna, raznolika i jednostavna industrija jedan je od najvažnijih aspekata gospodarstva ruralnog turizma. To je područje ruralnog razvoja koje je prilično značajno jer može stvoriti mogućnosti i olakšice, posebice za zapošljavanje i regionalne prihode, te može biti vrlo vitalno u oživljavanju i rekonstrukciji ruralnih područja. Funkcija i značaj turizma u mnogim se državama pokazao kao proces ruralnog razvoja. Trenutačno se turizam smatra sektorom s potencijalom za stabilnost. Prilike za razvoj turizma u ruralnim područjima brojne su i raznolike, ali nažalost nisu u potpunosti iskorištene. (Egbali et. al, 2010)

S obzirom na značaj turizma u procesu planiranja ruralnog razvoja, ključno je da se on uzme u obzir u ruralnom planiranju i strategijama. Čini se da je potrebno posvetiti pozornost upravljanju okolišem, lokalnom doprinosu, strogim zakonima, marketingu i realnom turističkom planiranju kako bi turizam imao korisnu ulogu u procesu ruralnog razvoja (Rezvani, 2005.)

Razvojem ruralnog turizma značajan je način povećanja zaposlenosti i prihoda te može podržati društveni i gospodarski rast ruralnih zajednica. Također uzima u obzir one koji trebaju pristup selima, omogućavajući pružanje prednosti lokalnom stanovništvu. Pristupačnost stoga mora biti uravnotežena s drugim ruralnim zahtjevima i dugoročnim očuvanjem ruralnih resursa (Sharpley, 2001).

2.3. Oblici ruralnog turizma

Ruralni turizam odnosi se na bilo koju vrstu putovanja koja naglašava ruralni život, umjetnost, kulturu i tradiciju, a istovremeno stvara gospodarske i društvene koristi za lokalnu zajednicu i potiče interakciju između lokalnog i turista za korisnije iskustvo putovanja. Agroturizam, seoski turizam, ruralni turizam, meki turizam, alternativni turizam, eko-turizam i mnoge druge kategorije koriste se za karakterizaciju turističkih aktivnosti u ruralnim područjima. Definicije ovih pojmova razlikuju se od nacije do zemlje, pa čak i unutar jedne zemlje. Primjeri vrsta i oblika ruralnog turizma¹:

- Seoski turizam - izričito vezano uz farmu i najčešće povezano s turizmom koji uključuje boravak u smještaju na farmi i traženje iskustava iz poslovanja i atrakcija na farmi
- Agroturizam - iako se često koristi za opisivanje svih turističkih aktivnosti u ruralnim područjima, češće se oba pojma odnose na turističke proizvode koji su 'izravno povezani s agrarnim okolišem, agrarnim proizvodima ili boravkom u agraru': boravak na farmi, bilo u sobama ili kampovima, edukativni posjeti, obroke, rekreacijske aktivnosti i prodaju poljoprivrednih proizvoda ili rukotvorina
- Turizam u divljini i šumi - turist istražuje divljinu i prirodne ljepote ruralnog područja. Može se implicitno uključiti u pojmove ruralnog turizma ili se mogu smatrati zasebnim. U divljini i šumskom turizmu turisti putuju u prirodna staništa biljaka i životinja. Uglavnom obuhvaća nekonzumne interakcije s divljim životinjama i prirodom, poput promatranja i fotografiranja životinja u njihovim prirodnim staništima. Turizam u divljini i šumi uključuje različite turističke aktivnosti kao što su fotografiranje u divljini, safari, promatranje ptica i planinarenje
- „Green“ turizam - zeleni turizam odnosi se na turizam na selu ili zelenim površinama. Češće se koristi za opisivanje oblika turizma koji se smatraju ekološki prihvatljivijim od tradicionalnog, masovnog turizma. U ruralnim područjima zeleni turizam je važan oblik ruralnog turizma. Zeleni turizam se prikazuje kao pristup razvoju turizma koji nastoji razviti simbiotski odnos s fizičkim i društvenim okruženjem o kojem ovisi i implicitno nastoji postići ideale održivosti.

¹ TourismNotes, Rural Tourism, *Types and Forms of Rural Tourism*, dostupno na <https://tourismnotes.com/rural-tourism/> (3.7.2022.)

- Ekoturizam - to je oblik prirodnog turizma (turizam u prirodna, netaknuta područja) koji pretpostavlja aktivno promicanje očuvanja okoliša i izravne koristi za lokalna društva i kulture, zajedno s pružanjem pozitivnog, edukativnog iskustva turistima. Ekoturizam je skupina održivih turističkih aktivnosti koje se odvijaju u prirodnom okruženju.

2.3.1. Vinski turizam (eno-turizam)

Isto tako, bitno je istaknuti vinski turizam (eno-turizam) kao podvrstu ruralnog turizma zbog iznimne sličnosti između Hrvatske i Portugala jer obje zemlje su međunarodno priznate po proizvodnji vina visoke kvalitete.

Za razne destinacije, proizvodnja hrane i vina je sastavni dio njihove povijesti i identiteta. To je dobra prilika za revitalizaciju i diverzifikaciju turizma gastronomskim i vinskim turizmom. Odbor za turizam i konkurentnost (CTC) UNWTO-a definira takvu vrstu turizma: „Gastronomski turizam kao vrstu turističke aktivnosti koju karakterizira iskustvo posjetitelja povezano s hranom i srodnim proizvodima i aktivnostima tijekom putovanja. Uz autentična, tradicionalna i/ili inovativna kulinarska iskustva, gastronomski turizam može uključivati i druge srodne aktivnosti poput posjeta lokalnim proizvođačima, sudjelovanja na festivalima hrane i pohađanja tečajeva kuhanja. Dok se Eno-turizam (Vinski turizam), kao podvrsta Gastronomskog turizma, odnosi na turizam čija je svrha posjeta vinogradima, vinarijama, kušanje, konzumacija i/ili kupnja vina, često na izvoru ili u blizini.“ (UNWTO)

Kako se regionalna tržišna niša gastronomskog turizma intenzivira i kako sve više profesionalaca počinje shvaćati njezinu ulogu u svojoj turističkoj industriji, vidjet ćemo više gastronomskih putovanja, više turističkih vodiča orijentiranih na hranu, više fokusa na putovanja u časopisima i više itinerera koji slave hranu i piće kao sastavni dio doživljaja putovanja. (Johns & Kivela, 2001)

Eno-turizam je danas pokazao veliko obećanje tijekom prvog desetljeća 21. stoljeća. Na primjer, 27 milijuna američkih turista bavilo se aktivnostima vezanim uz vino, dok je u Italiji ta brojka otprilike oko pet milijuna turista, akumulirajući 2,5 milijarde eura prihoda. Međutim, također je važno uzeti u obzir njegovu sposobnost da poveća prodaju i marketing specifičnih vina i povezanih regionalnih robnih marki, imajući značajne višestruke učinke na lokalno gospodarstvo i služeći kao intrigantan instrument za ruralni razvoj. (Galati et.al, 2017)

Glavne aktivnosti, poput posjeta vinarijama, odvijaju se u blizini mjesta gdje se proizvodi vino. Turisti obično uče povijest vinarije, promatraju proizvodnju vina i potom kušaju vino. Vinski turizam postao je sve popularniji posljednjih godina i značajan je dio turističke industrije. Putovanje u zemlje koje proizvode vino i posjećivanje vinskih regija postaje sve popularnije jer turisti traže više istinskih iskustava.

Vinski turizam spaja vinsku i turističku industriju, što rezultira proizvodom koji je složen, konzumira se odmah nakon kupnje, a sastoji se od materijalnih i nematerijalnih komponenti. Vinski turizam privlači i ljude koji nisu samo vinski entuzijasti ili stručnjaci jer može integrirati druge kategorije turizma kao što su kulturni, baštinski i gastronomski turizam. Zbog toga privlači veliki broj turista, ali je to još uvijek nedovoljno istraženo područje i zahtijeva daljnje empirijsko istraživanje.

2.4. Utjecaj turizma i ruralnog turizma

Stanovnici ruralnih područja u bogatim zemljama i zemljama u razvoju podjednako su iskusili poboljšanu kvalitetu života kao rezultat nedavnog impresivnog uspona turističke industrije. Međutim, također je imao neke štetne učinke na ekologiju, kulturu i društvo zajednice. U nastavku ćemo prikazati potencijalne pozitivne i negativne efekte turizma i ruralnog turizma.

2.4.1. Pozitivni učinci turizma

Prednosti turizma uključuju stvaranje prihoda, zapošljavanje i nove izvore gospodarskih mogućnosti za lokalno stanovništvo, pomoć u smanjenju društveno neuravnoteženih struktura moći, pružanje mogućnosti zapošljavanja radi održavanja regionalne populacije i koeficijenta visoke brojnosti, revitalizaciju lokalne kulture, poboljšanje nacionalni ponos i samopouzdanje, te očuvanje prirodnih i kulturnih bogatstava. (Ghaderi, 2004.)

Turistička industrija stvara pretjeranu ekonomsku dobit, ali također ima negativne posljedice na društvena, ekonomska i ekološka pitanja. Prednosti se mogu sažeti kao očuvanje prirodnih resursa i kulturne baštine, otvaranje radnih mjesta i prihoda od deviza, poboljšana komunikacija i pregovaranje među kulturama, smanjenje negativne propagande koju stranci šire o domaćoj kulturi te korištenje lokalnog stanovništva izgrađenih objekata. (Egbali et. al, 2010)

Jedan od najpovoljnijih sektora bit će turizam ako se kombinira s očuvanjem prirodnog krajobraza, tla i klime okoliša. Zbog interakcije između turizma i drugih gospodarskih, društvenih i ekoloških aktivnosti, procjena koristi je posebno izazovna.

Povećanje učinkovitosti turizma je ključno jer može imati pozitivan učinak na gospodarstvo i zapošljavanje, kao i društvene i ekološke posljedice, što će rezultirati učinkovitijim programima i bržim postizanjem ciljeva. (Obadic & Pehar, 2016.)

Moguće koristi od razvoja turizma²:

- Rast lokalnih prihoda
- Multiplikativni učinci, poticanje rasta u drugim gospodarskim sektorima
- Prilike za zapošljavanje
- Razvoj infrastrukture
- Poticaj zaštiti i obnovi prirodnih i kulturnih vrijednosti
- Porast društvene i okolišne svijesti
- Rekreacija i doprinos dobrobiti ljudi

2.4.2. Negativni učinci turizma

Lokalna inflacija cijena, migracija radne snage, uništavanje lokalne radne strukture, sudjelovanje žena u honorarnim i slabo plaćenim poslovima, sezonski obrasci potražnje, modifikacija lokalnih kulturnih obrazaca, smanjenje životnih obrazaca, različiti oblici turističkih onečišćenje i ostaci, uništavanje dostupnih skloništa za životinje izgradnjom novih objekata, modifikacija lokalne kulture kako bi bila u skladu s turističkom kulturom i uništavanje okoliša zone, sve su to čimbenici koji pridonose lokalnoj inflaciji cijena. Troškovi unošenja alata i objekata, kao što su prometni sustavi, zanemarivanje lokalnih običaja i navika, što bitno slabi način života lokalnog stanovništva, uništavanje prirodnog okoliša uzrokovano izgradnjom hotela i zračnih luka u prirodnom okruženju. zone, onečišćenje okoliša, a možda i pojava epidemijских bolesti samo su neki od negativnih učinaka turizma (United Nation, 1979.).

² Interreg: Priručnik o uspješnim i inovativnim praksama za održivi turizam u zaštićenim područjima <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/Handbook-Sustainable-Tourism-HR-CEETO-Interreg.pdf/>, (4.7.2022.)

Mogući negativni utjecaji na prirodne resurse (Ivanyi, 2011):

- Izravno korištenje prirodnih resursa
- Korištenje zemljišta za izgradnju smještajnih, prometnih i sličnih jedinica
- Prekomjerno iskorištavanje resursa kao građevinskog materijala
- Krčenje šuma i pojačano/neodrživo iskorištavanje zemljišta
- Oštećeni krajolici, koji gube svoju društveno-kulturne vrijednosti
- Uznemiravanje životinja neprimjerenim ponašanjem sa strane posjetitelja
- Velika proizvodnja otpada i njegovog odlaganja
- Crpljenje vode, onečišćavanje zraka

Mogući negativni socioekonomski utjecaji (Ivanyi, 2011):

- Gubitak prihoda i poslova u vremenima pada turizma
- Prihodi od turizma često ne donosi korist regiji/državi zbog odljeva profita u inozemstvo
- Neravnomjerna raspodjela ekonomskih koristi među članovima lokalne zajednice
- Konfliktna upotreba resursa
- Iskrivljen razvoj infrastrukture, daleko iznad lokalnih potreba
- Rast cijena zemlje i robe široke potrošnje

2.4.3. Utjecaji ruralnog turizma

Kao i drugi oblici turizma, ruralni turizam ima prednosti i nedostatke. Kako bismo održali stabilan ruralni turizam, primarni cilj nam je smanjiti negativne posljedice, a povećati one povoljne. (Khanian, 2005.)

Poljoprivreda i stočarstvo oduvijek su bili važni u ruralnim područjima. Osobito u doba interneta, tehničkih otkrića, strojne inteligencije i građevinske informatizacije, ruralni turizam ima sposobnost pomladiti lokalno gospodarstvo i stvoriti novi smjer za tekuće razvojne planove. Autor Zhou je izvijestio da postoji pozitivna korelacija između konkurentnosti i učinkovitosti ruralne turističke industrije, te da na taj odnos utječe ekološki indeks. Zanimljivo je primijetiti da kada su konkurentnost i okoliš pravilno uravnoteženi, ekonomska dobit može se poboljšati za 30%. (Zhou, 2021)

Potencijal za zapošljavanje u turizmu u ruralnim zajednicama, posebice radno intenzivne usluge i stvaranje proizvoda, u središtu je utjecaja ruralnog turizma. Ruralna turistička odredišta ovise o sve većoj potražnji kako na domaćem tako i na svjetskom tržištu.

Anketa u zajednici Southern Highland otkrila je da je 20% ispitanika navelo otvaranje radnih mjesta kao jednu od prednosti turizma, a 86% ispitanika vjeruje da turizam stvara radna mjesta. (Baric *et al.*, 1997.)

Rezultati koji pokazuju da je 23% poljoprivrednika namjeravalo zaposliti kvalificirane ljude da se bave njihovim turističkim poslom daju vjerodostojnost ovom istraživanju. (Knowd *et al.*, 1999.)

U nastojanju da se mladi ljudi potaknu da ostanu u ruralnim područjima, tema zapošljavanja je proširena na specifične izgleda za njih (Oppermann, 1996.). Turistički sektor često se prikazuje kao dinamičan i rastući sektor koji ima koristi od mladenačke energije i uzbuđenja.

Prilike za obuku i praktično sudjelovanje u upravljanju turističkim tvrtkama, osobito onima u ruralnim područjima, proširuju mogućnosti karijere. Ruralni turizam potiče rast srodnih industrija kao što su benzinske postaje, a nova poduzeća se razvijaju kako bi se zadovoljila turistička potražnja za smještajem, zabavom i rukotvorinama (DOT, 1995b; ASTIC, 1996).

„Osjećaj mjesta“ ključna je komponenta ruralnog turizma budući da prenosi posjetiteljima i zajednici domaćinu koliko je lokacija poželjna za dolazak i život. Ruralni muzeji, koji su ključni za očuvanje baštine, igraju ulogu u održavanju tog osjećaja mjesta. Na taj način osnažuje se osjećaj lokalnog ponosa. (Macbeth, 1997; Prideaux & Kininmont, 1997).

Prije nekoliko godina započela su istraživanja o ulozi agroturizma i ruralnog turizma u obnovi ruralnih područja. U svjetlu toga, Grgić i sur. (2015) bilježe vezu između poljoprivredne proizvodnje, tradicijskih proizvoda i gastronomske proizvodnje, turističkih usluga i korištenja raspoloživih resursa. Autori skreću pozornost na činjenicu da ruralni turizam može poslužiti kao sastavnica rješenja problema s kojima se ruralna područja suočavaju (depopulacija, deagrarizacija i niža razina dohotka u odnosu na urbana područja). Ruralni turizam vide kao način na koji poljoprivrednici mogu plasirati svoju robu i optimistični su u pogledu njegovog potencijala diverzifikacije gospodarstva i otvaranja radnih mjesta. Zaključuju da neravnomjeran rast ruralnog turizma treba promatrati kao priliku, a ne kao prepreku. (Kovačićek et.al, 2021)

Prema istraživanju o revitalizaciji ruralnih područja iz perspektive lokalnih akcijskih grupa primjećuju se bitne prepreke razvoju ruralnih područja poput ostarjelosti lokalne populacije, manjak poduzetničkih kapaciteta i stručne podrške za snažniju diversifikaciju ruralnog gospodarstva (Žutinić i Zrakić, 2018). Pretpostavka je da se brža revitalizacija može ostvariti putem (Kovačićek et.al, 2021):

- Izgradnje primjerene društvene, tehničke i informatičke strukture
- Povezivanjem s gradskim središtima
- Poticajnim mjerama za mlade i mlade obitelji
- Promocijom domaće poljoprivrede
- Povećanjem financijske neovisnosti
- Veći stupanj autonomije lokalne uprave

Ekonomski aspekt ruralnog turizma	Socijalni aspekt ruralnog turizma
<p>1. Turizam utječe na brojna zanimanja, ekonomske resurse i povećanje poreza</p> <p>2. Ekonomija sela ima koristi od ulaza kapitala u turizam, posebno od stranog kapitala i deviza (općenito, uzrokuje povećanje prihoda)</p> <p>3. Industrije koje se šire i održavaju uključuju rukotvorine i suvenire poput tkanja tepiha i izrade grubih pokrivača</p> <p>4. S ekonomskog stajališta, turizam će koristiti mnogim aspektima društva, zadaće u projektu ruralnog turizma obavljale bi različite društvene skupine</p> <p>5. Trajnim naporima smanjit će se ovisnost zajednica o poljoprivredi i jednodimenzionalnoj ekonomiji (poboljšanje seoske ekonomije u različite aspekte).</p> <p>6. U početku je sektor turizma jeftiniji od ostalih industrija. Seljani bi mogli mijenjati vlastite proizvode i možda čak prodavati više njih kako bi zadovoljili potrebe turista</p> <p>7. Konačno, ekonomske koristi od turizma mogu pomoći u osiguravanju financijske stabilnosti sela, što zauzvrat potiče lokalno stanovništvo da očuvaju prirodne ljepote sela oko gradova, što je jedan od ciljeva ruralnog turizma.</p>	<p>1. Osjećaj ponosa na svoje posjede i nacionalnu kulturu poboljšali bismo uz pomoć razvoja turizma i stavljanjem naglaska na lokalnu kulturu.</p> <p>2. Putem ruralnog turizma, povijest, kultura i tradicija Irana dijelit će se s drugim zemljama.</p> <p>3. Jedna od prednosti ruralnog turizma je to što potiče lokalno stanovništvo i seljane na očuvanje ekosustava i prirodnih resursa područja. Mještani će raditi na očuvanju ovih kvaliteta nakon što saznaju da posjetitelji mogu doći promatrati divlje cvijeće, neukročenu prirodu i lokalnu kulturu, kao i kupiti rukotvorine izrađene u blizini.</p> <p>4. Umjetna i prirodna područja sela mogu se organizirati i obnoviti, što će poboljšati krajolik sela.</p> <p>5. Mještani će imati koristi od stabilnog razvoja zahvaljujući temeljitim poboljšanjima u cestama, pitkoj vodi i zdravstvu.</p> <p>6. Posjetitelji iz drugih kultura i ideja doći će u to područje. Uništavanje karakteristika koje identificiraju selo i njegove stanovnike treba snažno obeshrabriti i promatrati u ovoj stavci. Planinske zajednice koje su ranjive s ekonomskog, kulturnog i političkog stajališta treba cijeniti.</p>

Tablica 2. Utjecaj ruralnog turizma sa ekonomskog i socijalnog pogleda

Izvor: Izrada autora - bazirano prema Egbali N. (et. al. 2010)

Međutim, ruralna područja posebno su osjetljiva na promjene izazvane sociokulturnim, ekološkim i ekonomskim posljedicama ekspanzije turizma, koje mogu biti destruktivne. Slijedom toga, ruralni razvoj treba uzeti u obzir održivi razvoj. (Wijijayanti, 2021)

2.5. Ruralni turizam i održivi razvoj

Turizam se nekada reklamirao kao sigurna i neškodljiva industrija, oslobođena negativnih učinaka na okoliš povezanih s proizvodnjom, sječom, rudarstvom i intenzivnim agro-biznisom. Ova pozitivna percepcija turizma pod pojačanim je nadzorom od 1970-ih. Fizički učinci ljudi, smeća i automobila, ekonomski učinci međunarodnog turizma i društveni učinci velikog broja ljudi koji posjećuju različite kulture, povijesna mjesta i artefakte naširoko su prepoznati kao problemi. Ovi su razgovori doveli do danas dobro poznate ideje o održivom turizmu, metodi upravljanja turizmom koja nastoji minimizirati negativne učinke dok maksimizira pozitivne (Bramwell & Lane, 1993.).

Ideja održivosti prvi put se pojavila sredinom 19. stoljeća kao rješenje za probleme izazvane industrijalizacijom i urbanizacijom (Choi & Sirakaya, 2005.).

„Turizam koji se razvija i održava u regiji (zajednici ili okolišu) na takav način da ostaje održiv tijekom beskonačnog razdoblja i ne degradira ili mijenja okoliš (ljudski ili fizički) u kojem postoji do te mjere da zabranjuje uspješan razvoj i dobrobit drugih aktivnosti i procesa" je ono što se podrazumijeva pod održivim turizmom (Butler, 1991).

Kako bi bio alat za održivi razvoj destinacije, turizam mora: poboljšati kvalitetu života lokalnog stanovništva; povećati lokalno zapošljavanje u aktivnostima povezanim s turizmom u odnosu na ne-lokalno zapošljavanje; maksimizirati lokalne gospodarske koristi; uspostaviti dugoročne gospodarske veze između odredišnih zajednica i industrija; uzeti u obzir ekološki nosivi kapacitet regije; očuvati prirodnu i izgrađenu baštinu regije za sadašnje i buduće generacije; i minimizirati negativne utjecaje na okoliš (Choi & Sirakaya, 2006; Ko, 2005; Saarinen, 2006).

Održivost industrije ruralnog turizma često se procjenjuje u smislu njegovih društvenih, kulturnih, gospodarskih i ekoloških komponenti (WTO, 2004.). Prema definiciji, održivi turizam „djeluje unutar prirodnih kapaciteta za obnovu i buduću produktivnost prirodnih resursa; prepoznaje kako ljudi i zajednice, običaji i životni stil pridonose turističkom iskustvu; prihvaća da ti ljudi moraju imati pravedan udio u ekonomskim koristima od turizma; i vođen je željama lokalnog stanovništva i zajednica u područjima domaćina“.³

Aktivnosti povezane s turizmom koje su održive imaju minimalne negativne učinke na okoliš i lokalnu kulturu, a istovremeno pomažu u stvaranju radnih mjesta za zajednicu domaćina. Njegov rast mora jamčiti povoljno iskustvo za lokalno stanovništvo, turiste i putničke agencije. Tri glavna stupa održivog turizma su ekonomski, ekološki i sociokulturni. To znači da kako bi se turizam smatrao održivim, standardi održivosti moraju biti postignuti u svakoj od ovih kategorija. Kako se koncept održivosti u turizmu širio kroz svoja vodeća načela, počeli su se javljati mnogi različiti oblici turizma, uključujući ekoturizam, turizam prirode, odgovorni turizam, zeleni turizam, agroturizam i ruralni turizam, između ostalih.⁴

Slika 2. Elementi održivog turizma

Izvor: Chiral Afrique, Sustainability Commitment, <https://www.chiralafrique.com/the-company/our-sustainability-committment/>

³ Tourism Concern & WWF, 1992., <http://www.earthsummit2002.org/toolkits/women/ngo-doku/ngo-comm/csd/csd19994.html>

⁴ Chiral Afrique, Sustainability Commitment, <https://www.chiralafrique.com/the-company/our-sustainability-committment/>

3. RURALNI TURIZAM U HRVATSKOJ

Ruralni turizam se u Republici Hrvatskoj razvija na ruralnim područjima koja zauzimaju oko 92% ukupnog teritorija države prema službenim podacima Ministarstva poljoprivrede. Prema definiciji, „ruralni se turizam u Hrvatskoj može definirati kao turistička valorizacija agrarnih područja, prirodnih resursa, kulturnog nasljeđa, ruralnih naselja, lokalnih tradicijskih običaja i proizvoda kroz posebno oblikovane turističke proizvode koji obilježavaju identitet područja i zadovoljavaju potrebe gostiju u području smještaja, usluga hrane i pića, rekreacije i aktivnosti, animacije i ostalih usluga s ciljem održivog lokalnog razvoja. (Bartoluci, 2013)

Klasifikacija ruralnih područja na lokalnoj razini prema OECD-u se temelji na pragu stanovnika od 150 stanovnika/km², dok se na regionalnoj razini klasificira prema udjelu stanovništva u regiji koje žive u ruralnim područjima i to na sljedeći način:

- Pretežito ruralne regije (50% stanovništva)
- Značajno ruralne regije (15-50% stanovništva)
- Pretežito urbane regije (<15% stanovništva)

Godina	Ukupno stanovništvo	Urbano stanovništvo		Ruralno stanovništvo	
		Broj	%	Broj	%
1961.	4,159.969	1,315.153	31,60	2,844.543	68,40
1971.	4,169.887	1,749.690	42,00	2,420.197	58,00
1981.	4,391.139	2,259.317	51,50	2,131.822	48,50
1991.	4,499.049	2,528.082	56,20	1,970.967	43,80
2001.	4,211.039	2,415.082	56,20	1,796.218	42,70
2011.	4,284.889	2,079.877	48,53	2,205.012	51,47

Slika 3. Urbano i ruralno stanovništvo u RH od 1961.-2011.

Izvor: Čagalj M.: Tipologija ruralnog prostora Republike Hrvatske s posebnim osvrtom na Splitsko-dalmatinsku županiju

Kao posebni oblik turizma, ruralni turizam u Hrvatskoj se počeo razvijati u posljednjih 50-tak godina, pogotovo tijekom 1990-ih uz pomoć raznih inicijativa i mjera za organizirani i koordinirani razvoj ruralnog turizma. Povećava se utjecaj i posljedice ubrzanog životnog stila i načina života i zbog toga razloga se povećava broj ljudi koji žele “pobjeći” u ruralna područja. Naime, bitno je istaknuti činjenicu da se ruralni turizam u Hrvatskoj trenutno nalazi na nižoj razini razvijenosti, ali ima veliki potencijal za razvoj. Turizam u Hrvatskoj je primarno orijentiran na maritimne prostore, dok su se ruralna područja i njihov razvoj zanemarili.

Prema Strategiji razvoja turizma u Hrvatskoj do 2010., prepoznata je potreba za aktiviranjem turističkih potencijala, stoga se velika pažnja posvećuje razvoju ruralnog turizma. Prema raznolikosti baze prirodnih resursa, tradicija i ruralnih karakteristika u Hrvatskoj, možemo razlikovati sedam ruralnih područja (Demonja, 2014):

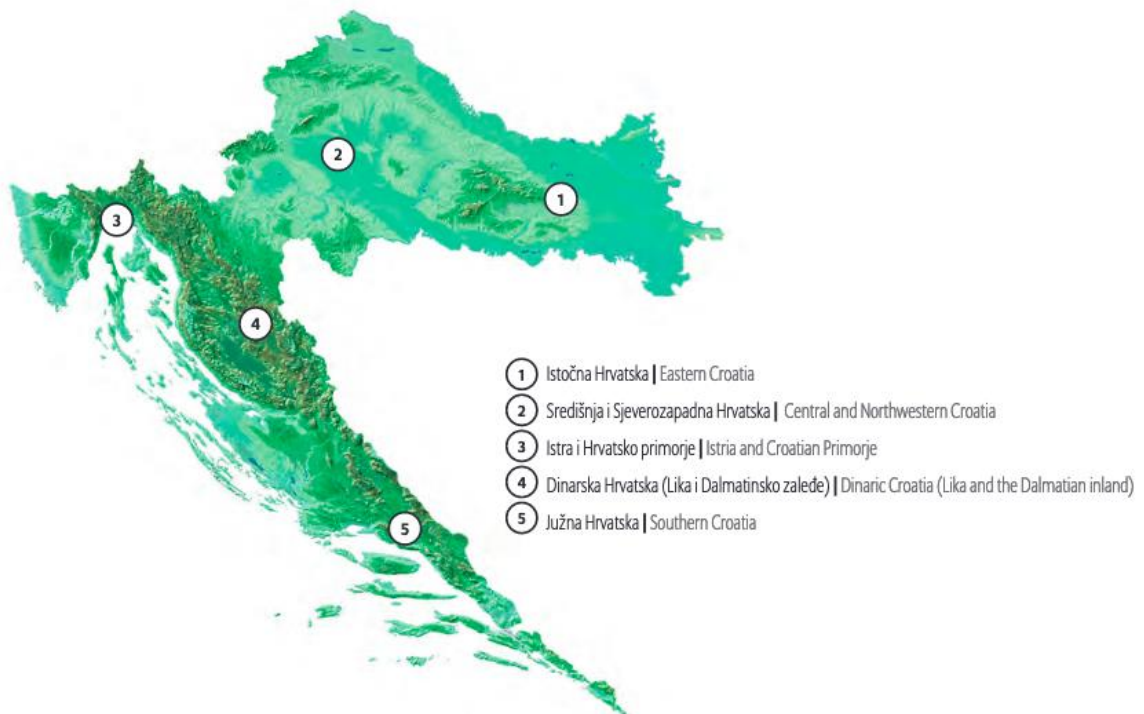
1. Slavonija, Baranja i Srijem
2. Hrvatsko Zagorje, Prigorje, Međimurje i Podravina
3. Posavina, Pokuplje, Moslavina
4. Gorski Kotar i Žumberak
5. Lika i Kordun
6. Istra i Hrvatsko primorje
7. Dalmacija

Prema Hrvatskoj Gospodarskoj Komori (HGK, 2015), u izdavanju Nacionalnog kataloga „Ruralni turizam Hrvatske“, Hrvatsku dijeli na pet ruralnih područja:

1. Istočna Hrvatska
2. Središnja i Sjeverozapadna Hrvatska
3. Istra i Hrvatsko Primorje
4. Dinarska Hrvatska
5. Južna Hrvatska

U tim se ruralnim područjima postoji mogućnost razvijanja 19 oblika turizma, uključujući „agroturizam ili turizam na seoskom imanju, stanovanje, autohtoni turizam, sport i rekreaciju, pustolovni, obrazovni, tranzitni, kamping, navigacijski, seoski, kulturni, vjerski, lov i ribolov. Nadalje, postoje optimalni uvjeti za vino, gastronomiju, brigu o prirodi, ekoturizam, mješoviti i druge oblike seoskog turizma“. (Demonja, 2014)

U Hrvatskoj je trenutno seoski turizam najrazvijeniji oblik ruralnog turizma. Seoski turizam se odnosi na boravak u seoskoj sredini koji svojim posjetiteljima omogućava različite aktivnosti sudjelovanja u životu i radu na seoskom obiteljskom gospodarstvu. Isto tako se odnosi na sudjelovanje u mnogim poljoprivrednim svečanostima i ostalim manifestacijama. (Kesar 2011)

Slika 4. Podjela Hrvatske po regijama

Izvor: Hrvatska Gospodarska Komora (2015), Nacionalni katalog, „Ruralni turizam Hrvatske“

„Republika Hrvatska je podijeljena u 21 županiju, koja uključuje i Grad Zagreb te prema OECD klasifikaciji ruralnih i urbanih područja možemo primijetiti da se u Hrvatskoj 14 županija može svrstati u pretežito ruralna područja u kojem živi oko 46% ukupnog stanovništva. Zagrebačka županija je trenutno s najvećim brojem stanovnika koje žive u pretežito ruralnim područjima, dok je s najmanjim brojem stanovnika Ličko-senjska županija. Što se tiče značajno ruralnih područja, možemo primijetiti da u tu kategoriju spada 6 županija u kojem živi oko 35% ukupnog stanovništva Hrvatske. Vidimo iz Slike X da je Splitsko-dalmatinska županija s najvišim brojem stanovnika, dok je Međimurska županija s najmanjim brojem stanovnika. Što se tiče županija koje spadaju u pretežito urbana područja, samo je Grad Zagreb svrstan u tu kategoriju s udjelom od 18,45% ukupnog stanovništva Hrvatske.“ (Čagalj, 2021)

Županija	Pretežito ruralna		Značajno ruralna		Pretežito urbana	
	Broj stanovnika	%	Broj stanovnika	%	Broj stanovnika	%
Bjelovarsko-bilogorska	119.764	6,00				
Brodsko-posavska	158.575	7,95				
Dubrovačko-neretvanska			122.568	8,17		
Istarska			208.055	13,87		
Karlovačka	128.899	6,46				
Koprivničko-križevačka	115.584	5,79				
Krapinsko-zagorska	132.892	6,66				
Ličko-senjska	50.927	2,55				
Međimurska			113.084	7,54		
Osječko-baranjska			305.032	20,33		
Primorsko-goranska			296.195	19,74		
Požeško-slavonska	78.034	3,91				
Sisačko-moslavačka	172.439	8,64				
Splitsko-dalmatinska			454.798	30,32		
Šibensko-kninska	109.375	5,48				
Varaždinska	175.951	8,82				
Virovitičko-podravska	84.836	4,25				
Vukovarsko-srijemska	179.521	9,00				
Zadarska	170.017	8,52				
Zagrebačka	317.606	15,92				
Grad Zagreb					790.017	100
Ukupno	1,994.420	100	1,499.732	100	790.017	

Slika 5. Podjela Hrvatske na županije

Izvor: Čagalj M.: Tipologija ruralnog prostora Republike Hrvatske s posebnim osvrtom na Splitsko-dalmatinsku županiju

Gospodarski razvoj Hrvatske je centristički usmjeren za razliku od ostalih razvijenih europskih država. Hrvatska je zemlja koja se već niz godina bori sa procesima depopulacije i deagrarizacije zbog iznimne koncentracije industrijskih i ekonomskih aktivnosti u velikim gradovima što je zauzvrat uzrokovalo iseljavanje stanovnika iz ruralnih područja.

Osim toga što su gradovi omogućavali radna mjesta, pružali su i razne kulturne/obrazovne aktivnosti i sveukupan bolji i kvalitetniji način života. Zbog navedenih razloga, ruralna područja su ostala bez ispravne infrastrukture i bez radno aktivnog stanovništva koji može pokrenuti razvoj istih. (HZS, 2003.) Prema Petrić (2009), ruralne zajednice u Hrvatskoj imaju sljedeće probleme:

- Depopulacija napreduje
- Pad gospodarske aktivnosti kao izravna posljedica politike deagrikulture
- Ranih 1950-ih došlo je do litoralizacije i do pritiska na obalna područja zbog koncentracije stanovništva i industrije
- Početkom razvoja turizma u Hrvatskoj, zahvaljujući dominaciji turističkih trendova tzv. „sunce, more i pijesak“, Hrvatska se primarno bazirala na razvoj obalnih destinacija
- Postupno odstupanje od masovnog turizma i sve veći interes za selektivni turizam
- Prepoznajući novonastalu situaciju, Hrvatska također pokušava poboljšati turističke ponude i imidža te ulaganje u razvoj ruralnih područja

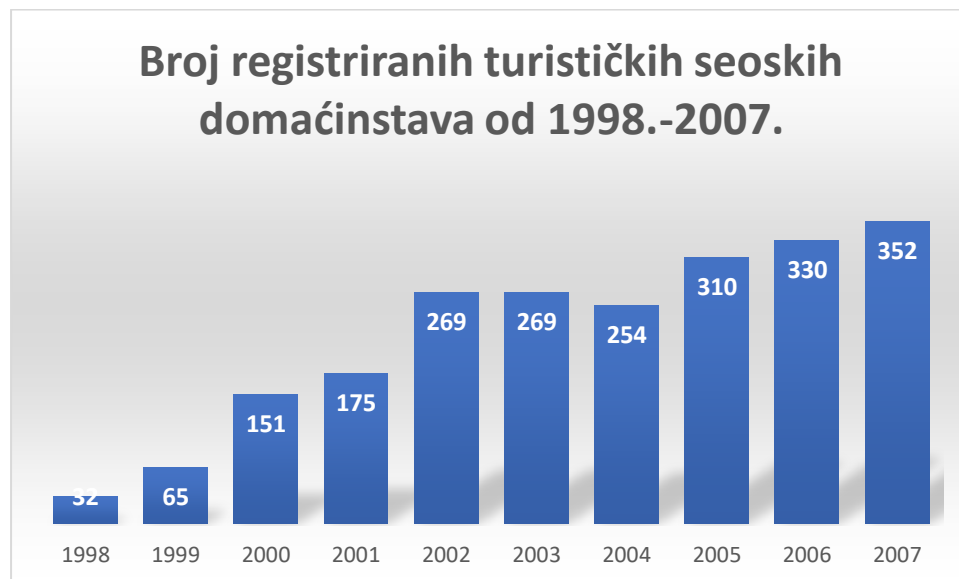
Zbog nedostatka kvalitetne ruralne strategije dolazi do pogoršanja demografskog i ekonomskog stanja sela i u tablici 3. možemo promotriti sljedeće demografske, socijalne i ekonomske trendove ruralnih područja u Hrvatskoj.

Dobna struktura ruralnog stanovništva je nepovoljna	Stanovništvo u ruralnim područjima su primali socijalnu pomoć 3-4 puta više od državnog prosjeka	Veliki dio zemljišta još uvijek se nalazi pod minskim poljima
Prirodni prirast stanovništva je negativan za Hrvatsku, dok je u pretežito ruralnim područjima opadanje stanovništva i trostruke brže nego u pretežno urbanim	Nedostatak osnovnih infrastrukturnih pogodnosti (ceste, pošta, škola, voda)	Unatoč negativnim trendovima, stanje u ruralnim područjima je moguće promijeniti uz pomoć strategije cjelovitog ruralnog razvoja
Obrazovanost stanovništva u ruralnim područjima je znatno nepovoljna	Institucije su nerazvijene i nedjelotvorne	Nedostatak kvalificirane radne snage

Tablica 3. Socio-ekonomske i demografske karakteristike ruralnih područja Republike Hrvatske

Izvor: izrada autora prema Hrvatski poljoprivredni zadružni savez (2003), Projekt: *Organizacije sustava za ruralni razvoj*, http://www.hzs.hr/p_projekti.htm

Turistička seoska obiteljska domaćinstva u posljednjem su desetljeću postala nova turistička roba u ruralnoj Hrvatskoj. Grafikon 1 pokazuje da su 1998. godine bila samo 32 registrirana turistička seoska obiteljska domaćinstva. Prema grafikonu možemo primijetiti da su se do 2007. povećala 11 puta, čime je ukupan broj te godine iznosio 352 kućanstva.

Grafikon 1. Broj registriranih turističkih seoskih domaćinstava od 1998.-2007.

Izvor: izrada autora prema Demonja, D. (2014): The Overview and Analysis of the State of Rural Tourism in Croatia, Sociologija i prostor

Politički čimbenici		Ekonomski čimbenici		Sociološki čimbenici	
s povoljnim utjecajem (+)	s nepovoljnim utjecajem (-)	s povoljnim utjecajem (+)	s nepovoljnim utjecajem (-)	s povoljnim utjecajem (+)	s nepovoljnim utjecajem (-)
<ul style="list-style-type: none"> - članstvo u Europskoj uniji - programi pomoći EU vezan za NPOO i VFO - uvođenje eura - integrirani pristup razvoju - usmjerenje ka kontinuiranom razvoju turizma - pristupanje Schengenu 	<ul style="list-style-type: none"> - velik stupanj centralizacije - regionalna nejednakost - nedovoljna komunikacija između središnje, regionalne i lokalne vlasti - geopolitički odnosi u regiji - nedovoljna suradnja javnog, privatnog i civilnog sektora 	<ul style="list-style-type: none"> - članstvo u Europskoj uniji - programi pomoći EU vezan za NPOO i VFO - uvođenje eura - integrirani pristup razvoju - usmjerenje ka kontinuiranom razvoju turizma - pristupanje Schengenu 	<ul style="list-style-type: none"> - gospodarska kriza uzrokovana pandemijom - visoka porezna opterećenja (PDV) - dominacija turizma u Jadranskoj Hrvatskoj, uz zanemarivanje ostalih djelatnosti - nedovoljna iskorištenost EU fondova - nedovoljno uključivanje turističkog privatnog sektora u lokalne investicije - nedovoljna umreženost turističkih subjekata s ostalim djelatnostima gospodarstva 	<ul style="list-style-type: none"> - očuvana kulturno-povijesna baština i prirodni resursi - jačanje svijesti dionika o odgovornom i održivom poslovanju - želja turista za sigurnošću - digitalni nomadi 	<ul style="list-style-type: none"> - negativni demografski pokazatelji (Iseļjavanje stanovništva) - nedostatak kadrova (uključujući njihove primjerene kompetencije) u turizmu - komplicirane procedure za uvoz radne snage - nedovoljno uključivanje stanovništva u turističke razvojne projekte (aktivnija participacija građana)

Tehnološki čimbenici		Ekološki čimbenici		Pravni čimbenici	
s povoljnim utjecajem (+)	s nepovoljnim utjecajem (-)	s povoljnim utjecajem (+)	s nepovoljnim utjecajem (-)	s povoljnim utjecajem (+)	s nepovoljnim utjecajem (-)
<ul style="list-style-type: none"> - očuvana kulturno-povijesna baština i prirodni resursi - jačanje svijesti dionika o odgovornom i održivom poslovanju - želja turista za sigurnošću - digitalni nomadi 	<ul style="list-style-type: none"> - visoki troškovi ICT infrastrukture - slaba dostupnost otvorenih podataka iz područja turizma - niska pozicioniranost na DESI indeksu 	<ul style="list-style-type: none"> - sve veći broj međunarodne regulative s ciljem zaštite okoliša - raspoloživi fondovi EU povezani s EE, OIE, okolišem - prilagodba klimatskim promjenama 	<ul style="list-style-type: none"> - globalni rast zagađenja - nemogućnost utjecaja na incidentne situacije u regiji (industrijsko zagađenje Jadranskog mora iz Italije te otpad iz Albanije) - zagađenje zraka (Slavonija) 	<ul style="list-style-type: none"> - sve veći broj međunarodne regulative s ciljem zaštite okoliša - raspoloživi fondovi EU povezani s EE, OIE, okolišem - prilagodba klimatskim promjenama 	<ul style="list-style-type: none"> - globalni rast zagađenja - nemogućnost utjecaja na incidentne situacije u regiji (industrijsko zagađenje Jadranskog mora iz Italije te otpad iz Albanije) - zagađenje zraka (Slavonija)

Slika 6: PESTLE analiza

Izvor: Ministarstvo turizma i sporta, Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, Strateška studija utjecaja na okoliš

snage	slabosti	prilike	prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> - Različitost prirodnih i kulturnih atrakcija i resursa - Očuvana i zaštićena područja - Bogata kulturna baština - Bogatstvo materijalne i nematerijalne baštine pod zaštitom UNESCO-a - Sigurnost - Raznolikost i jedinstvenost hrvatskih regija - Geoprometni položaj - Tradicija u turizmu - Razvijenost pojedinih posebnih oblika turizma - Prepoznatljivost pojedinih turističkih destinacija Hrvatske - Povoljna klima - Kvaliteta života - Brojnost muzeja, galerija i drugih kulturnih institucija - Autentična eno- i gastronomska ponuda - Bogatstvo mora, riječnih i močvarnih područja - Ljekoviti termalni i mineralni izvori - Ljubaznost i gostoljubivost stanovništva 	<ul style="list-style-type: none"> - Zakonodavni okvir / nedostatak sinergije - Porezna politika - Vremenska i prostorna neujednačenost turističkog prometa i poslovanja - Nedostatni ljudski potencijali u brojnosti i kvaliteti - Naglašena sezonalnost (najveća na Mediteranu) - Neadekvatna struktura i kvaliteta smještajnih kapaciteta - Neefikasan sustav upravljanja turizmom - Nepovoljno poslovno okruženje - Slaba iskorištenost EU fondova te slabi kapaciteti za pripremu i provedbu EU projekata - Nedostatna i nefunkcionalna prometna i komunalna infrastruktura u turističkim destinacijama - Nedostatak svijesti o potrebi razvoja održivog turizma, zaštite prirodne i kulturne baštine - Nedostatak novih turističkih atrakcija - Nedostatne marketinške aktivnosti za promociju ruralnog turizma Hrvatske - Manjak inovativnosti - Nedostatna umreženost turizma i ostalog gospodarstva 	<ul style="list-style-type: none"> - Potencijal fondova Europske unije - Potencijal ruralnog i kontinentalnog prostora - Javno privatno partnerstvo u realizaciji turističkih projekata i razvoja proizvoda - Aktivacija napuštene i neiskorištene državne imovine - Povezivanje turizma i poljoprivrede te drugih djelatnosti gospodarstva Hrvatske - Razvoj digitalnih tehnologija - Prilagodba ubrzanim tehnološkim promjenama u turizmu - Rast potražnje za posebnim oblicima turizma - Promjene u globalnim turističkim trendovima - Rast interesa turista za održivim i eko turističkim destinacijama - Snažnije uključivanje u međunarodne mreže i asocijacije - Jačanje lanca vrijednosti (opskrbe) – zeleno-plavo - Blizina emitivnih tržišta 	<ul style="list-style-type: none"> - Krizne situacije (pandemije, ratovi, terorizam, klimatske promjene, ekonomska kriza i dr.) - Percepcija Hrvatske kao ljetne turističke destinacije - Razvoj turističkih proizvoda i posebnih oblika turizma u konkurentskim zemljama - Kontinuirana i sve agresivnija globalna konkurencija - Negativni trend pada lojalnosti gostiju - Brze promjene trendova na globalnom turističkom tržištu - Međuodnos turizma i klimatskih promjena - Utjecaj turizma na okoliš i prirodu

Slika 7: SWOT analiza Hrvatske

Izvor: Ministarstvo turizma i sporta, Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, Strateška studija utjecaja na okoliš

Ruralni turizam i razvoj ruralnog turizma i poduzetništva u ruralnim područjima u Hrvatskoj se financira subvencijama koje uglavnom dodjeljuju ministarstva na nacionalnoj razini (Ministarstvo Turizma i Ministarstvo Poljoprivrede), na lokalnoj razini (okruzi i autonomne jedinice) ili kroz učestale međunarodne mjere i potpore koje su namijenjene njima. Od 2005. godine za razvoj i očuvanje identiteta ruralnih područja, zaduženo je Ministarstvo turizma Republike Hrvatske uz pomoć dva programa: *deminis* bespovratne potpore i programi kreditiranja uz subvencionirane kamate. „Primjere *deminis* potpora možemo vidjeti na slici X. Navedeni programi imaju za cilj podići svijest o Hrvatskoj u cjelini kao raznolikoj turističkoj zemlji, stvoriti tematski integrirane i organizirane turističke atrakcije tijekom cijele godine koje spajaju prirodnu i kulturnu baštinu Hrvatske te poboljšati usluge. Cilj mu je revitalizirati gospodarsku aktivnost kroz povećanje potrošnje i broja turista. Pružatelj nerazvijenih turističkih destinacija, promiče održivi razvoj, štiti i čuva kulturnu baštinu koristeći tradicionalne tehnike i materijale“. (Maravić, 2018.)

Europska unija (EU), međunarodna organizacija 27 europskih zemalja koja regulira zajedničke gospodarske, socijalne i sigurnosne politike te ima za cilj jačanje integracije pomoću koje države članice ostvaruju zajedničke ciljeve poput gospodarskog i društvenog razvoja, generiranje visoke zaposlenosti i zaštita prava svih članova i građana.

Europska unija ima tri dugoročna cilja za razvoj ruralnih područja (Europska komisija):

1. Poticanje konkurentnosti poljoprivrede
2. Osiguravanje održivog upravljanja prirodnih resursa
3. Postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i održavanje zaposlenosti

Kada je Hrvatska pristupila u Europsku uniju, ostvaruje pravo na različite financijske potpore iz europskih fondova i financiranje projekata putem kohezijske politike, koja se financira iz tri glavna fonda. Navedeni fondovi uključuju: Kohezijski fond, Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond. Isto tako, iznimno je važno istaknuti Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD) i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo. EAFRD je instrument financiranja Zajedničke poljoprivredne politike koji podupire razvoj strategije i projekte ruralnog razvoja.

Potrebno je istaknuti program LEADER, program koji je prvenstveno usmjeren ruralnom razvoju država članica i inicijativa je EAFRD. Naglasak je stavljen na sposobnost lokalnih i regionalnih aktera da upravljaju razvojem. „LEADER program ili pristup omogućuje integriranu provedbu ekonomske i socijalne kohezije i lokalnih razvojnih strategija za ruralna ili ribarska područja (LRS/LRSR) uz potporu lokalnih akcijskih skupina ili skupina (LAG/FLAG)“. Oslanja se na stvaranje i provedbu – partnerstva s više dionika koja izravno podupiru lokalne razvojne aktere i projekte nacionalnih razvojnih programa. ⁵

Politike ruralnog razvoja imaju za cilj jačanje održivosti europskog poljoprivrednog sektora i ruralnih područja ekonomsko, ekološko i društveno ponašanje. Ciljevi politika ruralnog razvoja su: doprinijeti konkurentnosti poljoprivrede kroz podupiranje inovacija i ponovne izgradnje, održivog upravljanja resursima i uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih područja Europske unije. (Bartoluci, 2018)

⁵ LEADER: Mreža Hrvatske, dostupno na: <https://lmh.hr/o-nama> (28.8.)

Mogućnost i budućnost hrvatskog ruralnog turizma

Odbor za turizam Hrvatskog sabora je na 37. sjednici koja je održana 2015. godine usvojio sljedeće zaključke vezane za razvoj ruralnog turizma Republike Hrvatske:

ZAKLJUČCI	PREPORUKE
Hrvatska ima važnu i prirodnu sociokulturnu bazu za razvoj turizma ne samo u obalnim područjima, već u svim svojim regijama	Uskladiti postojeće zakonske i podzakonske propise s potrebama razvoja ruralnog turizma
Održivi razvoj je temelj za značajan razvoj ruralnog turizma	Stvaranje i širenje svijesti o kulturi, promociji i koncepciji razvoja destinacije
Strategija ruralnog razvoja Hrvatske ima za dugoročne ciljeve konkurentnost i održivi ruralni razvoj koji je integriran u EU okvire	Poticanje različitih vrsta udruživanja na lokalnoj/regionalnoj/nacionalnoj razini (klusteri i sl.)
Implementacija projekta „Hrvatska 365“ pomaže u smanjenju sezonalnosti i temelji se na sinergiji svih dionika u turizmu i cijelog turističkog sektora koji za cilj ima jačanje i razvoj svijesti o Hrvatskoj	Kvalitetna edukacija kadrova i edukacija o stvaranju turističkih proizvoda i promocije i osiguravanje potrebnih financijskih sredstava
Učinkovit sustav potpore zainteresiranima za pokretanje ekonomskih inicijativa u ruralnim područjima, edukacija/savjetovanje i unaprjeđenje kvalitete kroz jedinstvenost destinacije su ključne za uspjeh	Izrada kvalitetnih strateških planova za razvoj ruralnog turizma, djelovanje u pravcu povezivanja gospodarskih subjekta u ruralnom turizmu

Tablica 4. Zaključci i preporuke za Hrvatsku

Izvor: Odbor za turizam Hrvatskog Sabora (2014): Mogućnosti razvoja ruralnog turizma u RH.

4. RURALNI TURIZAM U PORTUGALU

Portugal je zemlja u kojoj turizam igra značajnu ulogu u gospodarskom razvoju, čineći oko 8% BDP-a. Najvažnija turistička odredišta u zemlji su Algarve, Lisabon i Madeira (43%, 23% i 15% potražnje. Naime, Portugal nije toliko poznat kao ruralno turističko odredište. Turizam u portugalskim ruralnim područjima ima sličnu povijest kao i u druge europske zemlje; potječu iz aristokratskih ljetnih rezidencija na selu. Kada je turizam postao dostupan većem dijelu stanovništva postala su popularna kretanja na selo iz zdravstvenih razloga (Moreira, 1994).

Kao i u većini drugih europskih zemalja, ruralna područja u Portugalu pretrpjela su značajne promjene tijekom posljednjih desetljeća kao rezultat sve globalnijeg socioekonomskog kretanja promjena.

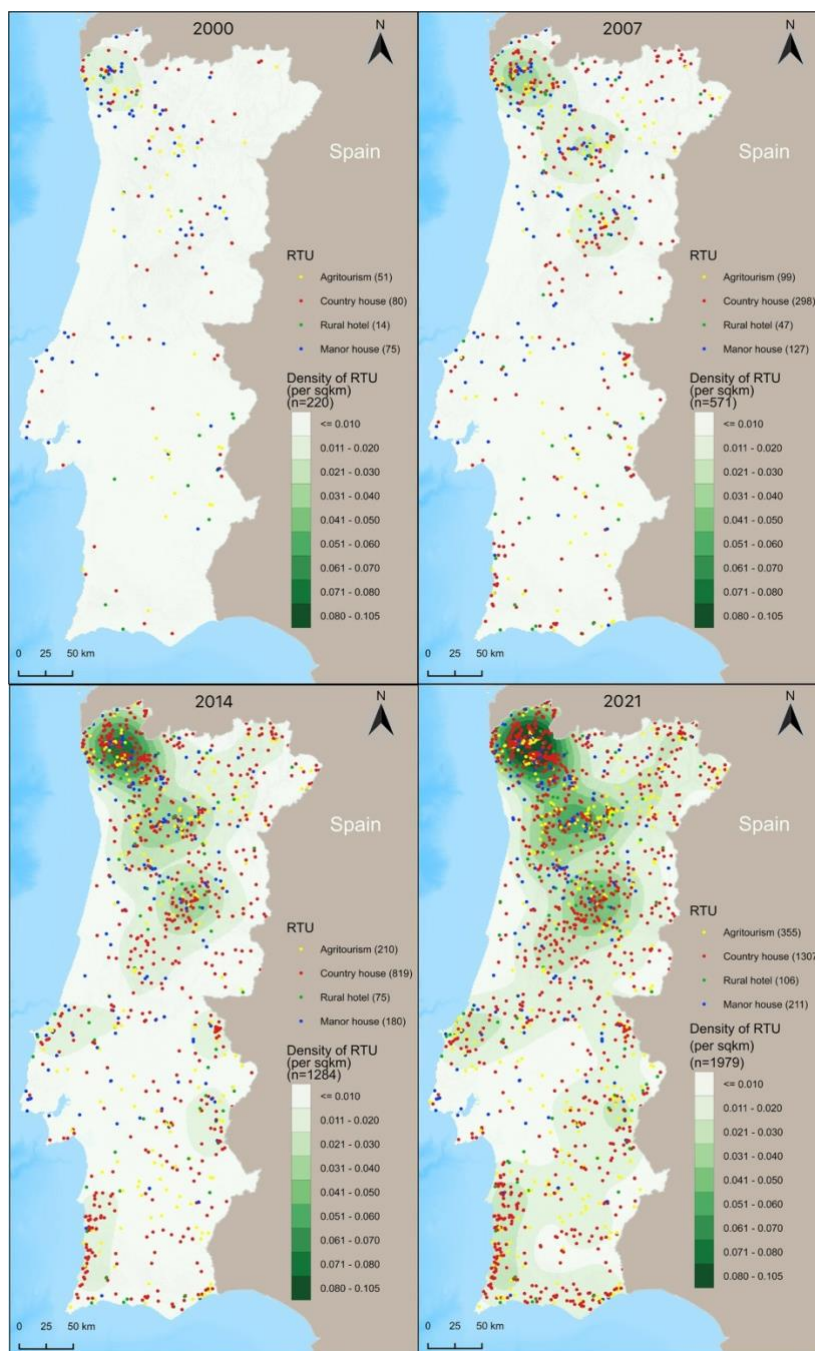
U Portugalu se ruralni turizam odnosi na posebnu vrstu turističkog smještaja, sa karakteristikama koje su zakonski definirane te koje olakšavaju kontrolu kvalitete i također statističko računovodstvo.

U kasnim 70-ima prošlog stoljeća, ruralni turizam u Portugalu se počeo razvijati sa eksperimentalnog aspekta. Međutim, 1986. godine zakonski je donesen turizam u ruralnim područjima ('TER-Turismo no Espaço Rural'). Koncept je definiran kao plaćeni skup aktivnosti i usluga koje se pružaju u ruralnim područjima, u objekte obiteljskog karaktera s ciljem pružanja cjelovitog i raznolikog turističkog proizvoda u ruralna područja. Ove ustanove trebale bi očuvati, obnoviti i vrednovati arhitektonsku, povijesnu, prirodnu i krajobraznu baštinu. (Agapito, 2011)

Turizam u ruralnim područjima u Portugalu se 2008. godine prema zakonu (Law-Decree num. 38) klasificira prema sljedećim modalitetima (Agapito, 2011):

1. Agroturizam- kuće i objekti integrirani u farme koje omogućavaju gostima priliku upoznati i iskusiti poljoprivredne aktivnosti i zadatke
2. Ruralni hoteli-manji hoteli koji su smješteni u ruralnim područjima koji poštuju arhitektonske odlike regija u kojim se nalaze

3. Seoske kolibe- kuće koje se nalaze u selima i ruralnim mjestima koja mogu biti po svojim arhitektonskim značajkama ubrajaju se u tradicionalni lokalni arhitektonski stil. Kada se ove kuće nalaze u selima koja se eksploatiraju na integrirani način sa strane jednog subjekta mogu se smatrati seoskim turizmom

Slika 8. Širenje ruralnog smještaja od 2000.-2021.

Izvor: Rural tourism in Portugal: Moving to the countryside,
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17445647.2022.2079430>

Više od 50% teritorija Portugala može se smatrati prostorom niske gustoće. Glavna karakteristika ovih teritorija je njihova rijetka podudarnost s poljoprivrednim aktivnostima. U Portugalu poljoprivreda je danas peri-urbana aktivnost. Ovo su post-agrikulturni prostori koji nastavljaju “gubiti stanovništvo, od prije više od pola stoljeća”, s ostatkom stanovništva koje je uglavnom starije, manje obrazovano i u mirovini. Što se tiče Portugala, širenje ruralnih područja dodatno je pojačano ulaskom u Europsku uniju 1986. čija su usmjerenja – posebice realizacija Zajednička poljoprivredna politika (CAP), u koju su mnoga europska ruralna područja primljena kao mjesta za očuvanje prirode i multifunkcionalna područja – doveli su do pojačanja „derealizacije” procesa u zemlji, kao i do pustošenja i dekadencije mnogih ruralnih područja (Figueiredo, 2008). U Portugalu je turizam strateški sektor u gospodarstvu zemlje. Doista, s ciljem poboljšanja turističke privlačnosti destinacije, Nacionalni strateški plan turizma istaknuo je turizam temeljen na prirodi kao jedan od deset nacionalnih strateških proizvoda.

Preporuke za Portugal
<ul style="list-style-type: none"> ● Razvoj atraktivnih turističkih paketa po pristupačnoj cijeni ● Organizacija događaja za promociju turističke ponude ● Stvaranje i poboljšanje imidža turističke destinacije ● Identifikacija metoda za povećanje turističkih paketa za lokalno stanovništvo ● Renovacija i restauracija srednjovjekovnih spomenika ● Identifikacija svih vrijednosti i pronalaženje svih mogućnosti koje mogu biti temelj održivog turizma u ruralnim područjima ● Praćenje i analiziranje zahtjeva domaćeg i međunarodnog tržišta

Tablica 5. Preporuke za Portugal

Izvor: izrada autora bazirano na Scortescu, The competitiveness of the Republic of Moldova and North Region of Portugal rural tourism and its potential to attract tourists

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ● Portugal ima mnogo festivala i događaja koji privlače i domaće i inozemne turiste ● Razvijena zemlja s naprednim gospodarstvom, visokim životnim standardima i razvijenom infrastrukturom ● Turizam je bitan izvor prihoda ● Nudi mnoštvo atrakcija u smislu prirodnih i antropogenih resursa 	<ul style="list-style-type: none"> ● Promjenjiva i nestabilna klima ● Promet u urbanim područjima otežan zbog pretjerane ovisnosti o osobnim automobilima ● Loša promocija u drugim državama ● Nedovoljna diversifikacija turističke ponude koja usporava rast
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ● Dostupna podrška EU za cjelokupnu modernizaciju i nadogradnju infrastrukture ● Razvitak drugih oblika turizma (npr. Business tourism) ● Promocija zemlje; stvaranje pozitivne slike 	<ul style="list-style-type: none"> ● Snažna konkurencija u okolnim zemljama (Španjolska, Italija) ● Nedostatak sredstava za razvoj zemlje ● Opadajuća uloga javnog prijevoza; posebice u urbanism sredinama

Tablica 6. SWOT analiza Portugala

Izvor: izrada autora bazirano na Scortescu, The competitiveness of the Republic of Moldova and North Region of Portugal rural tourism and its potential to attract tourists

5. USPOREDBA HRVATSKE I PORTUGALA

U ovom dijelu diplomskog rada ukratko ćemo prikazati najistaknutije sličnosti i razlike između Hrvatske i Portugala što se tiče ruralnog turizma. Isto tako, prikazati ćemo po jedan primjer iz ruralnog turizma, tj. preciznije iz eno-turizma. Prikazati ćemo i usporediti jedne od popularnijih vinskih cesta u Hrvatskoj te Portugalu kao jedan primjer iz prakse.

Većina ponude ruralnog turizma bazira se na enogastronomiji	Dosadašnja (i najuspješnija) turistička politika 3s: Sun, Sea and Sand
Bogata kulturna baština, prirodna raznolikost, bogatstvo prirodnih resursa	Nositelji ruralnog turizma uglavnom obiteljska poljoprivredna gospodarstva

Tablica 7 Sličnosti Hrvatske i Portugala

Izvor: izrada autora

HRVATSKA	PORTUGAL
Razvoj ruralnog turizma je započeo u 1990-ima	Razvoj ruralnog turizma je započeo u ranim 1970-ima
Negativniji demografski trendovi iseljavanja	Superiornija prometna povezanost
Veliki dio hrvatskih sela se nalazi u procesima izumiranja	Značajniji utjecaj infrastrukture prema ruralnim područjima
Ruralni turizam u Hrvatskoj je započeo radi revitalizacije ruralnih područja	Ruralni turizam u Portugalu prvenstveno je započeo radi obnove starih građevina
Negativni učinak ratnih zbivanja koji je imao izniman utjecaj na gospodarstvo Hrvatske te na ruralna područja	Vladin pristup bio više usmjeren na promicanje dodatnog smještaja u određenim regijama, a ne na ponovni razvoj ruralnih područja

Tablica 8. Razlike Hrvatske i Portugala

Izvor: izrada autora

REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

DEFINIRANJE METODOLOGIJE ISTRAŽIVANJA

U empirijskom dijelu diplomskog rada upotrijebili smo različite i relevantne vrste statističkih metoda i testova kako bi se ispitalo da li dobiveni podaci iz istraživanja podupiru ili ne postavljene hipoteze istraživanja. Iskorištena je metoda anketiranja koja putem sastavljenog anketnog upitnika prikuplja i istražuje podatke, stavove te informacije o predmetu istraživanja.

U ovoj studiji se istražuju mišljenja i stavova o ruralnom turizmu Hrvatske i Portugala. Za prikaz socio-demografskih obilježja ispitanika, iskorištena je metoda grafičkog prikazivanja. Za dokazivanje navedenih hipoteza korišteni su deskriptivni i statistički testovi.

Analiza je provedena u statističkom programu SPSS 26 i zaključci su se donosili pri razini signifikantnosti od 5%.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Deskriptivna statistika biografskih karakteristika

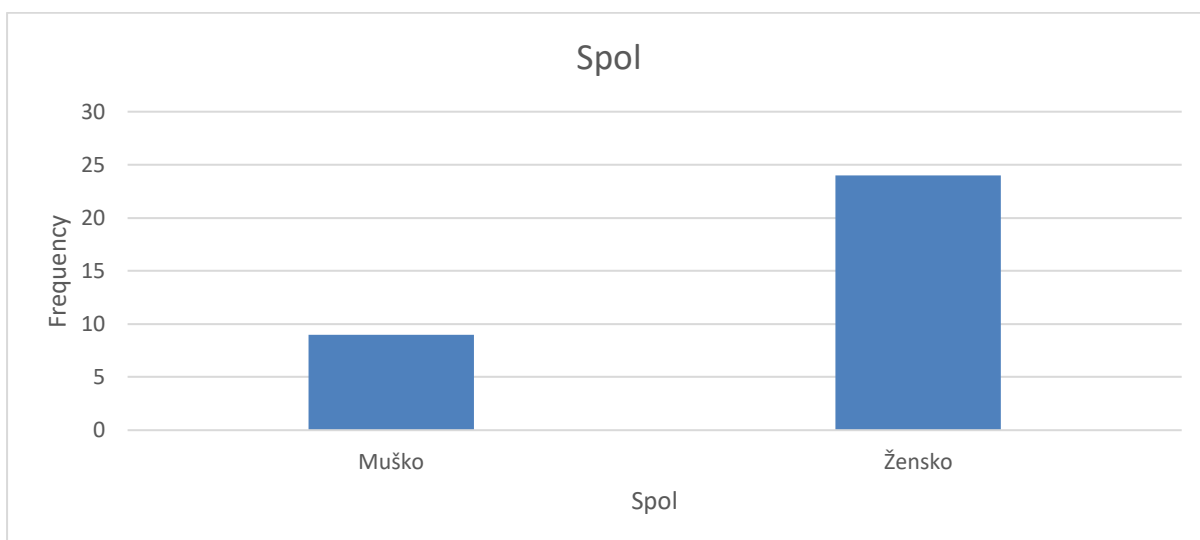
Spol

Proveli smo test učestalosti u SPSS 26 kako bismo predstavili rodni profil sudionika istraživanja. Iz tablice 9. vidljivo je da je 9 ispitanika ili 27,3% uzorka muškog spola, a 24 ili 72,7% ispitanika ženskog spola. Iz slike X se može reći da naš uzorak ima više žena nego muškaraca.

Spol				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Muško	9	27.3	27.3	27.3
Žensko	24	72.7	72.7	100.0
Total	33	100.0	100.0	

Tablica 9. Spol

Izvor: izrada autora

Grafikon 2. Spol

Izvor: izrada autora

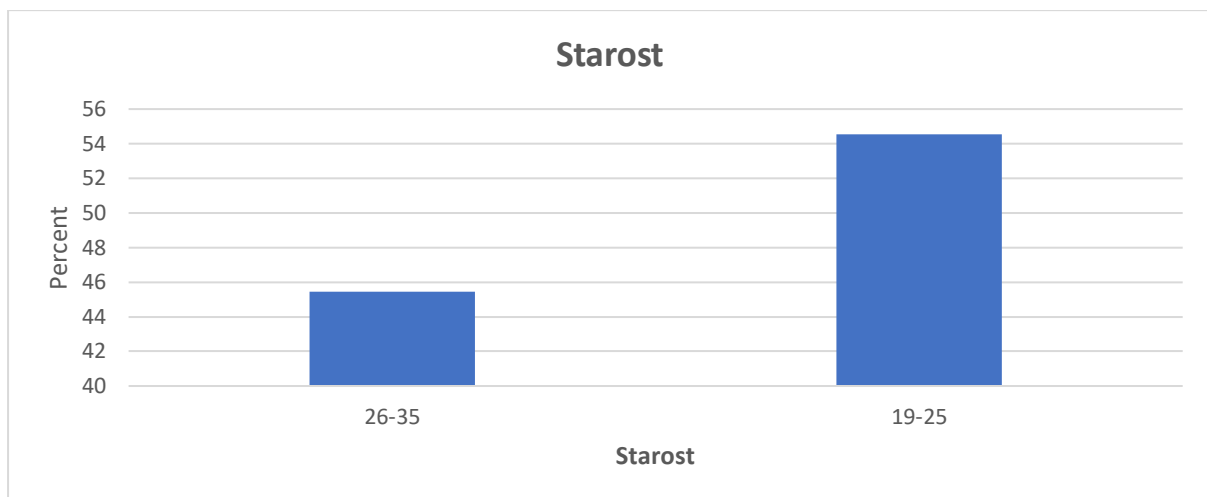
Starost

Nadalje, kako bi se istražila dob sudionika, provodi se test učestalosti. Tablica 10 pokazuje da je 15 ili 45,5% ispitanika u dobnoj skupini od 26-35 godina, a 18 ili 54,5% ispitanika je u dobnoj skupini od 19-25 godina. Grafikon 2 predstavlja vizualni prikaz dobi sudionika.

Starost				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
26-35	15	45.5	45.5	45.5
19-25	18	54.5	54.5	100.0
Total	33	100.0	100.0	

Tablica 10. Starost

Izvor: izrada autora

Grafikon 3. Starost

Izvor: izrada autora

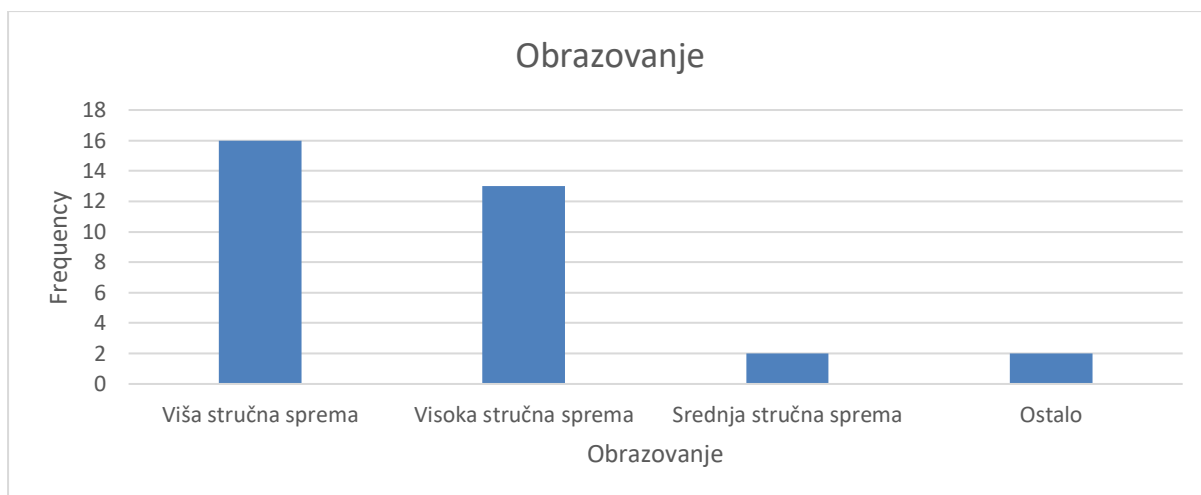
Obrazovanje

Slično tome, proveli smo test deskriptivne statistike kako bismo opisali obrazovni profil ispitanika. Iz tablice 11. vidljivo je da 16 ili 48,5% ispitanika ima višu stručnu spremu, 13 ili 39,4% ispitanika ima visoku stručnu spremu, njih 2 ili 6,1% ima srednju stručnu spremu i 2 ili 6,1% ispitanika ima ostale vrste kvalifikacija. Iz slike 3 vidljivo je da većina sudionika ima fakultetsko obrazovanje.

Obrazovanje				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Viša stručna sprema	16	48.5	48.5	48.5
Visoka stručna sprema	13	39.4	39.4	87.9
Srednja stručna sprema	2	6.1	6.1	93.9
Ostalo	2	6.1	6.1	100.0
Total	33	100.0	100.0	

Tablica 11. Obrazovanje

Izvor: izrada autora

Grafikon 4. Obrazovanje

Izvor: izrada autora

Kako bismo provjerili tvrdnju može li turizam doprinijeti razvoju ruralnih područja u Portugalu i Hrvatskoj, poslužili smo se peto-stupanjskom Likertovom ljestvicom koja se sastoji od devet čimbenika.

Likertova ljestvica od pet stupnjeva tretirana je kao varijabla ordinalne ljestvice; dodatno smo ga izračunali uzimajući srednju vrijednost devet pitanja na koja su odgovorili ispitanici za Hrvatsku i za Portugal.

Tablica 12. pokazuje da je srednja vrijednost mišljenja sudionika veća od 3, što ukazuje da turizam igra značajnu ulogu u razvoju ruralnih područja i u Portugalu i u Hrvatskoj.

Deskriptivna statistika					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Turizam je djelatnost koja pozitivno doprinosi razvoju ruralnih područja Hrvatske	33	1.67	5.00	3.586	0.853
Turizam je djelatnost koja pozitivno doprinosi razvoju ruralnih područja Portugala	33	1.89	5.00	3.596	0.745

Tablica 12. Turizam u razvoju ruralnih područja u Portugalu i Hrvatskoj

Izvor: izrada autora

Kako bismo ispitali utječe li ruralni turizam pozitivno na razvoj turizma u Hrvatskoj, proveli smo test deskriptivne statistike.

Iz tablice 13 vidljivo je da je srednja vrijednost svakog pitanja na koje su ispitanici odgovorili veća od 3, što ukazuje na njihovo slaganje s tvrdnjom da ruralni turizam značajno utječe na opći razvoj turizma u Hrvatskoj.

Stoga se može reći da postoji izravan odnos; unapređenje ruralnog turizma dovodi do ukupnog razvoja turizma.

Utjecaj ruralnog turizma na razvoj turizma u slučaju Hrvatske					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Unaprjeđenje manje razvijenih područja omogućuje se stvaranje boljih uvjeta stanovanja i poboljšanja dobrobiti cjelokupne zajednice	33	1.00	5.00	3.939	1.171
Ruralni turizam pomaže očuvanju lokalnog identiteta destinacije koji se odnosi na prirodu, kulturu i tradiciju	33	1.00	5.00	3.727	1.008
Omogućuje dodatnu diversifikaciju na turističkom tržištu	33	1.00	5.00	3.939	1.171
Potiče prijenos znanja i inovacija u turizmu za bolje održavanje konkurentnosti destinacije	33	1.00	5.00	3.758	1.226
Smanjuje pritisak potražnje na obalnim destinacijama u kojima prevladava odmorišni turizam	33	1.00	5.00	4.000	1.061
Promicanje učinkovitosti resursa i poticanje gospodarstva te lokalne samouprave	33	1.00	5.00	3.788	0.960
Uz pomoć razvoja ruralnog turizma stvaraju se preduvjeti za razvitak turističkih destinacija	33	1.00	5.00	3.879	1.023
Doprinosi investicijama	33	1.00	5.00	3.424	1.146
Ruralni turizam jača položaj zemlje uz privlačenje većeg broja turista	33	1.00	5.00	3.727	1.069

Tablica 13. Utjecaj ruralnog turizma na razvoj turizma u slučaju Hrvatske

Izvor: izrada autora

Nadalje, ponovili smo isti test kako bismo istražili je li učinak ruralnog razvoja na turizam povoljan u Portugalu. Rezultati prikazani u tablici 14 pokazuju da je prosjek odgovora ispitanika na svako od devet pitanja veći od 3, što sugerira da ruralni turizam ima pozitivan učinak na razvoj turizma u Portugalu.

Utjecaj ruralnog turizma na razvoj turizma u Portugalu					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Unaprjeđenjem manje razvijenih područja omogućuje se stvaranje boljih uvjeta stanovanja i poboljšanja dobrobiti cjelokupne zajednice	33	2.00	5.00	3.6667	0.85391
Ruralni turizam pomaže očuvanju lokalnog identiteta destinacije koji se odnosi na prirodu, kulturu i tradiciju	33	1.00	5.00	3.7576	1.00095
Omogućuje dodatnu diversifikaciju na turističkom tržištu	33	1.00	5.00	3.5455	1.06334
Potiče prijenos znanja i inovacija u turizmu za bolje održavanje konkurentnosti destinacije	33	2.00	5.00	3.6061	0.89928
Smanjuje pritisak potražnje na obalnim destinacijama u kojima prevladava odmorišni turizam	33	1.00	5.00	3.6970	1.01504
Promicanje učinkovitosti resursa i poticanje gospodarstva te lokalne samouprave	33	1.00	5.00	3.6970	0.88335
Uz pomoć razvoja ruralnog turizma stvaraju se preduvjeti za razvitak turističkih destinacija	33	2.00	5.00	3.6667	0.92421
Doprinosi investicijama	33	1.00	5.00	3.5152	1.17583
Ruralni turizam jača položaj zemlje uz privlačenje većeg broja turista	33	1.00	5.00	3.6667	0.98953

Tablica 14. Utjecaj ruralnog turizma na razvoj turizma u Portugalu

Izvor: izrada autora

Slično, sudionici su upitani utječe li ruralni turizam na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa u Hrvatskoj i Portugalu, rezultati prikazani u tablici 15 i 16 pokazuju da većina njih smatra ruralni turizam čimbenikom utjecaja uzimajući u obzir očuvanje prirodnih i kulturni resursi. Srednja vrijednost odgovora veća je od 3, što sugerira da su se složili s tvrdnjom teze.

Ruralni turizam i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa-Hrvatska					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Utjecaj ruralnog turizma na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa u Hrvatskoj	33	2.00	5.00	3.7348	0.79165
Valjani N (po popisu)	33				

Tablica 15. Ruralni turizam i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa Hrvatske

Izvor: izrada autora

Ruralni turizam i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa-Portugal					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Učinak ruralnog turizma na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa u Portugalu	33	2.13	5.00	3.6136	0.74959
Valjani N (po popisu)	33				

Tablica 16. Ruralni turizam i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa Hrvatske

Izvor: izrada autora

Alat za prikupljanje podataka sastojao se od sedam specifičnih pitanja za mjerenje učinka ruralnog turizma na povećanje mogućnosti zapošljavanja u Hrvatskoj. U tablici s rezultatima može se vidjeti da je srednja vrijednost odgovora na svako pitanje veća od 3, što sugerira da ispitanici smatraju ruralni turizam značajnim čimbenikom povećanja mogućnosti zapošljavanja u Hrvatskoj.

Deskriptivna statistika					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Uz razvoj ruralnog turizma dolazi do povećane zaposlenosti u turističkoj industriji	33	1.00	5.00	4.0909	1.12815
Najveći broj zaposlenika kroz turističku sezonu se traži u uslužnim djelatnostima	33	1.00	5.00	4.2121	1.11124
Veći potencijal za zapošljavanje u turizmu u ruralnim zajednicama	33	1.00	5.00	4.0909	1.04174
Ruralni turizam potiče rast zaposlenih u srodnim industrijama	33	2.00	5.00	3.9697	0.95147
Utječe na otvaranje novih poduzeća u ruralnim područjima da bi se zadovoljila turistička potražnja za smještajem/zabavom	33	1.00	5.00	4.0606	1.02894
Povećani razvoj ruralnog turizma je ključan za pozitivan učinak na ekonomiju i zapošljavanje	33	1.00	5.00	3.7879	1.11124
Pružna mogućnost zapošljavanja radi održavanja regionalne populacije	33	1.00	5.00	3.8788	1.08275

Tablica 17. Mjerenje učinka ruralnog turizma na povećanje mogućnosti zapošljavanja u Hrvatskoj

Izvor: izrada autora

Alat za prikupljanje podataka sastojao se od sedam specifičnih pitanja za mjerenje učinka ruralnog turizma na sve veće mogućnosti zapošljavanja u Portugalu. U tablici s rezultatima može se vidjeti da je srednja vrijednost odgovora na svako pitanje veća od 3, što sugerira da ispitanici smatraju ruralni turizam značajnim čimbenikom u povećanju mogućnosti zapošljavanja u Portugalu.

Deskriptivna statistika					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Uz razvoj ruralnog turizma dolazi do povećane zaposlenosti u turističkoj industriji	33	1.00	5.00	3.6970	1.10354
Najveći broj zaposlenika kroz turističku sezonu se traži u uslužnim djelatnostima	33	2.00	5.00	3.9394	0.99810
Veći potencijal za zapošljavanje u turizmu u ruralnim zajednicama	33	1.00	5.00	3.9697	0.95147
Ruralni turizam potiče rast zaposlenih u srodnim industrijama	33	2.00	5.00	3.8182	0.88227
Utječe na otvaranje novih poduzeća u ruralnim područjima da bi se zadovoljila turistička potražnja za smještajem/zabavom	33	1.00	5.00	3.6667	1.08012
Povećani razvoj ruralnog turizma je ključan za pozitivan učinak na ekonomiju i zapošljavanje	33	1.00	5.00	3.7273	1.12563
Pružna mogućnost zapošljavanja radi održavanja regionalne populacije	33	1.00	5.00	3.7576	1.03169

Tablica 18. Mjerenje učinka ruralnog turizma na povećanje mogućnosti zapošljavanja u Portugalu

Izvor: izrada autora

Kako bismo ispitali učinak ruralnog turizma na revitalizaciju ruralnih područja, proveli smo test učestalosti. Tablica rezultata pokazuje da se većina ispitanika opredijelila za opciju „slažem se“ i „u potpunosti se slažem“; stoga se može zaključiti da ruralni turizam ima značajnu ulogu u revitalizaciji ruralnih područja u Hrvatskoj.

Utjecaj ruralnog turizma na revitalizaciju ruralnih područja u Hrvatskoj					
Pitanja	U potpunosti se ne slažem (%)	Ne slažem se (%)	Niti se slažem niti se ne slažem (%)	Slažem se (%)	U potpunosti se slažem (%)
Razvoj ruralnog turizma značajno je utjecao na sprječavanje iseljavanja ljudi	2 (6.1)	8 (24.2)	11 (33.3)	7 (21.2)	5 (15.2)
Adekvatnom izgradnjom objekata i rekonstrukcijom postojeće infrastrukture potiče ekonomski rast i revitalizaciju sela	1 (3)	2 (6.1)	8 (24.2)	13 (39.4)	9 (27.3)
Omogućuje unaprjeđenje ruralne sredine	0 (0%)	3 (9.1)	5 (15.2)	18 (54.5)	7 (21.2)
Smanjuje ranjivost i osjetljivost lokalnih zajednica u ruralnim područjima	2 (6.1)	5 (15.2)	9 (27.3)	12 (36.4)	5 (15.2)
Vodi prema demografskoj stabilizaciji	0 (0%)	8 (24.2)	11 (33.3)	7 (21.2)	7 (21.2)
Smanjuje proces depopulacije uz pomoć podizanja razine sveukupne kvalitete života u ruralnim područjima	1 (0%)	3 (9.1)	8 (24.2)	13 (39.4)	9 (27.3)

Tablica 19. Učinak ruralnog turizma na revitalizaciju ruralnih područja u Hrvatskoj

Izvor: izrada autora

Kako bismo ispitali učinak ruralnog turizma na revitalizaciju ruralnih područja, proveli smo test učestalosti. Tablica rezultata pokazuje da se većina ispitanika opredijelila za opciju „slažem se“ i „u potpunosti se slažem“; stoga se može zaključiti da ruralni turizam ima značajnu ulogu u revitalizaciji ruralnih područja u Portugalu.

Učinak ruralnog turizma na revitalizaciju ruralnih područja u Portugalu					
Pitanja	U potpunosti se ne slažem (%)	Ne slažem se (%)	Niti se slažem niti se ne slažem (%)	Slažem se (%)	U potpunosti se slažem (%)
Razvoj ruralnog turizma značajno je utjecao na sprječavanje iseljavanja ljudi	1 (3)	3 (9.1)	14 (42.4)	12 (36.4)	3 (9.1)
Adekvatnom izgradnjom objekata i rekonstrukcijom postojeće infrastrukture potiče ekonomski rast i revitalizaciju sela		3 (9.1)	12 (36.4)	12 (36.4)	6 (18.2)
Omogućuje unaprjeđenje ruralne sredine	2 (6.1)	4 (12.1)	11 (33.3)	12 (36.4)	4 (12.1)
Smanjuje ranjivost i osjetljivost lokalnih zajednica u ruralnim područjima	2 (6.1)	4 (12.1)	11 (33.3)	12 (36.4)	4 (12.1)
Vodi prema demografskoj stabilizaciji	2 (6.1)	5 (15.2)	15 (45.5)	8 (24.2)	3 (9.1)
Smanjuje proces depopulacije uz pomoć podizanja razine sveukupne kvalitete života u ruralnim područjima	1 (3)	2 (6.1)	16 (48.5)	8 (24.2)	6 (18.2)

Tablica 20. Učinak ruralnog turizma na revitalizaciju ruralnih područja u Portugalu

Izvor: izrada autora

Na kraju smo napredovali u potvrđivanju prethodno definirane hipoteze istraživanja. Već prvom hipotezom željelo se utvrditi doprinosi li turizam pozitivno razvoju ruralnih područja u Republici Hrvatskoj i Portugalu.

Očito su nalazi potvrdili prvu hipotezu, koja je potvrdila značajan pozitivan utjecaj turizma na ruralni razvoj. Nalazi su također potvrdili drugu i treću hipotezu, odnosno da ruralni turizam ima značajan pozitivan utjecaj na razvoj turizma u Hrvatskoj, odnosno Portugalu. Naša četvrta i peta teza uključuju istraživanje učinaka ruralnog turizma na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa; nalazi studije podržavaju obje hipoteze. Slično tome, naša šesta i sedma hipoteza bile su usmjerene na potvrđivanje utjecaja ruralnog turizma na mogućnosti zapošljavanja u ruralnim područjima Hrvatske i Portugala; naši su nalazi poduprli obje teze. Na isti način, naši su podaci također potvrdili posljednje dvije prethodno formulirane hipoteze.

Ukratko, može se reći da su naši podaci potvrdili sve postavljene hipoteze.

Sljedeća tablica daje sažetak hipoteze i rezultata pronađenih u ovoj studiji:

Hipoteza	Veza	Ishod
Hipoteza1	Turizam je djelatnost koja pozitivno doprinosi razvoju ruralnih područja Republike Hrvatske i Portugalskoj Republici	Prihvaća se
Hipoteza2	Ruralni turizam pozitivno utječe na razvoj turizma Hrvatske	Prihvaća se
Hipoteza3	Ruralni turizam pozitivno utječe na razvoj turizma Portugala	Prihvaća se
Hipoteza4	Ruralni turizam Hrvatske djeluje na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa	Prihvaća se
Hipoteza5	Ruralni turizam Portugaladjeluje na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa	Prihvaća se
Hipoteza6	Ruralni turizam pozitivno utječe na povećanje zaposlenosti u ruralnim područjima u Hrvatskoj	Prihvaća se
Hipoteza7	Ruralni turizam pozitivno utječe na povećanje zaposlenosti u ruralnim područjima u Portugalu	Prihvaća se
Hipoteza8	Ruralni turizam u Hrvatskoj pozitivno utječe na revitalizaciju ruralnih područja	Prihvaća se
Hipoteza9	Ruralni turizam u Portugalu pozitivno utječe na revitalizaciju ruralnih područja	Prihvaća se

Tablica 21. Rezultati empirijskog istraživanja

Izvor: izrada autora

ZAKLJUČAK

Ruralni turizam i njegov razvoj je jedan od recentnijih trendova u globalnom gospodarstvu. Hrvatska i Portugal imaju potencijal i sve potrebne elemente za razvoj ruralnog turizma, što je ključno s obzirom na sve veću potražnju i želju suvremenog čovjeka za bijegom od gužve i zahtjevnog korporativnog svijeta. Obe dvije zemlje također imaju bogatu ponudu turističkih atrakcija i dobro očuvanu prirodu. Na temelju dosadašnjih istraživanja možemo zaključiti da rast ruralnog turizma ima značajan utjecaj na očuvanje kulture i prirodnih resursa te pomaže u borbi protiv kontinuiranog pada stanovništva ruralnih područja.

S obzirom na očekivani rast ruralnog turizma, s kojim možemo očekivati sve veći broj posjetitelja potrebno je osigurati mjere s pomoću kojih bismo spriječili napučenost i uništavanje seoskih i ruralnih područja te mjere kojima bismo očuvali netaknutu prirodu i sve njene blagodati.

Nadalje, kako ruralni turizam nebi upao u zamku gdje se oslanja isključivo na okoliš, potrebno je poboljšati turističku ponudu u smislu ljudskih i kulturnih interakcija. Ruralna područja idealna su podloga za primjenu raznih aktivnosti kojima bi se poboljšalo turističko iskustvo.

Ipak, ruralna područja još uvijek nisu iskorištena u potpunosti. Stvoreni su uvjeti da ruralni turizam u Hrvatskoj i Portugalu postane jedan od konkurentnijih oblika turizma, no kako bi se to i ostvarilo potrebne su pomno isplanirane smjernice koje bi izgradile čvrste temelje na kojima bi ruralni turizam mogao pokazati puni potencijal.

SAŽETAK

Turizam je globalna industrija koja je svojim zapanjujućim rastom posljednjih godina poboljšala kvalitetu života ruralnog stanovništva u razvijenim i zemljama u razvoju. Međutim, također je imao negativan utjecaj na lokalne zajednice, kulture i okoliš.

Globalni interes za ruralni turizam trenutačno raste iz niza razloga. Takva specifična vrsta turizma se sastoji od raznih turističkih aktivnosti koje se događaju u ruralnim područjima kao što je agroturizam, ekoturizam, eno-turizam i mnogih drugih. Globalno opadanje poljoprivrednih aktivnosti i njezina povezanost sa zalihama resursa i hrane utječe na migraciju ruralne populacije u gradove. Ruralni i periferni razvoj ostaje problem u većini zapadnih zemalja.

Ključne riječi: turizam, ruralni turizam, održivi razvoj, razvoj ruralnog turizma, agroturizam, eno-turizam, Hrvatska, Portugal

SUMMARY

Tourism is a global industry that, with its astonishing growth in recent years, has improved the quality of life of the rural population in developed and developing countries. However, it also had a negative impact on local communities, culture and the environment.

Global interest in rural tourism is growing for a number of reasons. This specific type of tourism consists of various tourist activities that take place in rural areas such as agrotourism, eco-tourism, eno-tourism and many others. The global decline of agricultural activities and its connection with the supply of resources and food affects the migration of the rural population to cities. Rural and peripheral development remains a problem in most Western countries.

Keywords: tourism, rural tourism, sustainable development, development of rural tourism, agritourism, eno-tourism, Croatia, Portugal

POPIS LITERATURE

1. ATSIK. (1996). On Our Own Terms: Promoting Aboriginal and Torres Strait Islander Involvement in the Australian Tourism Industry. Aboriginal and Torres Strait Islander Commission. Canberra.
2. Baric, A., Stevenson, Y., van der Veen, L. (1997). *Community Involvement in Tourism Development for the Southern Highlands*, in Jenkins, J., Hall, M.C., Kearsley, G., (Eds), *Tourism Planning and Policy in Australia and New Zealand: Cases, Issues and Practice*, McGraw Hill Australia
3. Bartoluci, M. (2013.): Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva. Zagreb: Školska knjiga
4. Bartoluci, M., Starešinić, Z., Franić, D.M. i Bartoluci, F. (2018). SREDSTVA EU FONDOVA U FUNKCIJI RAZVOJA RURALNOG TURIZMA U HRVATSKOJ. *Acta Economica Et Turistica*, 4 (1), 63-78. <https://doi.org/10.1515/aet-2018-0005>
5. Butler, R. W. (1991). Tourism, Environment, and Sustainable Development. *Environmental Conservation*, 18(3), 201-209
6. Chiral Afrique, Sustainability Commitment, <https://www.chiralafrique.com/the-company/our-sustainability-committment/>
7. Choi, H-S. C., & Sirakaya, E. (2005). Measuring residents' attitude toward sustainable tourism: Development of sustainable tourism attitude scale. *Journal of Travel Research*, 43(4), 380-394.
8. Choi, H-S. C., & Sirakaya, E. (2006). Sustainability indicators for managing community tourism. *Tourism Management*, 27(6), 1274-1289
9. Čagalj M. (2021.) Tipologija ruralnog prostora Republike Hrvatske s posebnim osvrtom na Splitsko-dalmatinsku županiju
10. Demonja, D. (2014): The Overview and Analysis of the State of Rural Tourism in Croatia, *Sociologija i prostor*, 52, 198 (1): 69-90
11. DOT. (1995b). *Cultivating Rural Tourism*. Department of Tourism. AGPS. Canberra.
12. Egbali N. (et. Al 2010), *Journal of Geography and Regional Planning* Vol. 4(2), Effects of positive and negative rural tourism (*Case study: Rural Semnan Province*)
13. Eurostat(2020), Glossary: *Employment*, dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Employment>

14. Figueiredo, E. (2008). Imagine there's no rural-the transformation of rural spaces into places of nature conservation in Portugal. *European Urban and Regional Studies*, 15 (2), 159-171.
15. Galati A, Crescimanno M, Tinervia S, Fagnani F (2017) Social media as a strategic marketing tool in the Sicilian wine industry: evidence from Facebook. *Wine Econ Policy* 6(1): 40–47. doi: 10.1016/j.wep.2017.03.003
16. Ghaderi Z (2004). Sustainable tourism development planning principles in rural areas, organization municipalities and rural district country
17. Grgić, I., Zrakić, M. i Gudelj-Velaga, A. (2015). Agroturizam u Republici Hrvatskoj i nekim državama Europske unije. *Agronomski glasnik* 77 (1-2): 61-74
18. Hegarty, C. P. & Przeborska, L. (2005). "Rural ang agri-tourism as a tool for reorganising rural areas in old and new member states- a comparison study of Ireland and Poland." *International Journal of Tourism Research* 7(2), pp.63-77.
19. Hrvatska gospodarska komora (2015.), Nacionalni katalog, *Ruralni turizam Hrvatske*
20. Hrvatski poljoprivredni zadružni savez, Projekt: *Organizacije sustava za ruralni razvoj*, http://www.hzs.hr/p_projekti.htm
21. Interreg: Priručnik o uspješnim i inovativnim praksama za održivi turizam u zaštićenim područjima <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/Handbook-Sustainable-Tourism-HR-CEETO-Interreg.pdf/>, (4.7.2022.)
22. Iványi, A.: Linkages between biodiversity and tourism – an introduction, 2011., http://www.ceeweb.org/wpcontent/uploads/2011/12/bidi_tourism.pdf
23. Johns, N. & Kivela, J. (2001), Perceptions of the first time restaurant customer, *Food Service Technology*, 1(1), 5-11
24. Kesar, O. (2011), „Specifični oblici turizma“. Nastavni tekst za predavanja na kolegiju Specifični oblici turizma na Ekonomskom fakultetu Zagreb
25. Khan H, Phang S, Toh RS. The Multiplier Effect: Singapore’s Hospitality Industry. *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*. 1995;36(1):64-69. doi:10.1177/001088049503600121
26. Khania P (2005). Develop the country tourism and achivment to piece and development a set of science articleabent tourism,obstacles and outcome,azad Islamic university flaverjan Isfahan,
27. Knowd, I., Bushell, R., Streckfuss, J. & Staiff, R. (1999). Developing Rural Tourism on Urban Peripheries: A Community Development Case Study, Conference

- Presentation at Delighting the Senses, The Ninth Australian Tourism and Hospitality Research Conference, CAUTHE 1999, Adelaide.
28. Kovačićek, T., Mikuš, O., Antolković, P., Grgić, I. i Jež Rogelj, M. (2021). Ruralni turizam u revitalizaciji ruralnog prostora Sisačko-moslavačke županije. *Agroeconomia Croatica*, 11 (1), 115-125. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/269947>
 29. Lane, B. (1994), *What is rural tourism?*, Journal of Sustainable Tourism, 2(1&2), 722.
 30. Lane, B. & Kastenholtz, E. (2015) Rural tourism: the evolution of practice and research approaches – towards a new generation concept?, Journal of Sustainable Tourism, 23:8-9, 1133-1156
 31. LEADER, Mreža Hrvatske, dostupno na: <https://lmh.hr/o-nama> (28.8.)
 32. Lukić, A. (2010.), O teorijskim pristupima ruralnom prostoru, Hrvatski geografski glasnik, 72/2, 49-75
 33. Macbeth, J. (1997). Planning in Action: A Report and Reflections on Sustainable Tourism in the Ex-Shire of Omeo, in Jenkins, J., Hall, M.C., Kearsley, G.,(Eds), Tourism Planning and Policy in Australia and New Zealand: Cases, Issues and Practice, McGraw Hill Australia
 34. Maravić, D. (2018). Izvori financiranja u ruralnom turizmu u Hrvatskoj, Zbornik radova, 2018., str. 356-368.
 35. Ministarstvo turizma i sporta, Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, Strateška studija utjecaja na okoliš
 36. Moreira, F.J. (1994) O Turismo em Espaço Rural: Enquadramento e Expressão Geográfica em Portugal. Lisbon: Centro de Estudos Geográficos/Universidade de Lisboa.
 37. Mustak, A. (2018), International Journal on Recent Trend sin Business and Tourism, Vol. 2 (2), Rural tourism as an alternative sustainable development: *An analysis with special reference to Ballavpur Danga near Santiniketa, India*, (25-26)
 38. Organisation for Economic co-operation and Development, OCDE/GD (1994.), General Distribution, Tourism Strategies and Rural development
 39. Obadic A, Pehar L (2016) Employment, capital and seasonality in selected Mediterranean countries. Zagreb Int Rev Econ Bus 19(s1):43–58
 40. Oppermann, M. (1996). Rural Tourism in Southern Germany. *Annals of Tourism Research*, 23(1), pp 86-102.
 41. Petrić L. (2018), Upravljanje razvojem turizma, *Skripta odabranih tekstova za interne potrebe studenata 1.god diplomskog studija Turizam i hotelijerstvo*

42. Rezvani M (2005). An introduction to rural development planning in iran, Ghoumes Publication
43. Saxena, G., Ilbery, B. (2010). Developing integrated rural tourism: Actor practices in the English/Welsh Border. *Journal of Rural Studies*
44. Sharpley R (2002). Rural tourism, Translated by monshi zade, Rahmatolah and Fateme Nasiri, Entesharate Monshi
45. Taj, S. (2004.), A model for ecotourism development 44, university azad islami branch oloum o tahghighat, Tehran. The Censure Center of Iran
46. Tourism Concern & WWF, 1992., <http://www.earthsummit2002.org/toolkits/women/ngo-dokucomm/csd/csd19994.html>
47. TourismNotes, Rural Tourism, *Types and Forms of Rural Tourism*, dostupno na <https://tourismnotes.com/rural-tourism/> (3.7.2022.)
48. United Nations World Tourism Organisation, Specialized Agency, Glossary of Tourism Terms, dostupno na: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms> (29.5.2022.)
49. United Nations World Tourism Organisation, *Rural Tourism*, dostupno na: <https://www.unwto.org/rural-tourism> (30.5.2022.)
50. Wijijayanti, T.; Agustina, Y.; Winarno, A.; Istanti, L.N.; Dharma, B.A. Rural tourism: A local economic development. *Australas. Account. Bus. Financ. J.* 2020, 14, 5–13.
51. World Tourism Organisation, *Gastronomy and Wine Tourism*, dostupno na <https://www.unwto.org/gastronomy-wine-tourism> (3.7.2022.)
52. World Tourism Organization (WTO). (2004). Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations: A Guidebook. World Tourism Organization, Spain
53. Zhou, J. Statistical Research on the Development of Rural Tourism Economy Industry under the Background of Big Data. *Mobile Inf. Syst.* 2021, 2021, 9152173
54. Ziari k (2005). Principles and methods of regional planning, Yazd Univesity
55. Žutinić, Đ. i Zrakić, M. (2018). Revitalizacija ruralnih područja iz perspektive lokalnih akcijskih grupa. U *Globalizacija i regionalni identitet*, Šundarić, A., Zmaić, K., Sudarić, T.,

POPIS SLIKA

Slika 1. Ruralni turizam

Slika 2. Elementi održivog turizma

Slika 3. Urbano i ruralno stanovništvo u RH od 1961.-2011.

Slika 4. Podjela Hrvatske po regijama

Slika 5. Podjela Hrvatske na županije

Slika 6: PESTLE analiza

Slika 7: SWOT analiza Hrvatske

Slika 8. Širenje ruralnog smještaja od 2000.-2021.

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Broj registriranih turističkih seoskih domaćinstava od 1998.-2007.

Grafikon 2. Spol

Grafikon 3. Starost

Grafikon 4. Obrazovanje

POPIS TABLICA

Tablica 1. Razlika urbanog i ruralnog turizma

Tablica 2. Utjecaj ruralnog turizma sa ekonomskog i socijalnog pogleda

Tablica 3. Socio-ekonomske i demografske karakteristike ruralnih područja Republike Hrvatske

Tablica 4. Zaključci i preporuke za Hrvatsku

Tablica 5. Preporuke za Portugal

Tablica 6. SWOT analiza Portugala

Tablica 7 Sličnosti Hrvatske i Portugala

Tablica 8. Razlike Hrvatske i Portugala

Tablica 9. Spol

Tablica 10. Starost

Tablica 11. Obrazovanje

Tablica 12. Turizam u razvoju ruralnih područja u Portugalu i Hrvatskoj

Tablica 13. Utjecaj ruralnog turizma na razvoj turizma u slučaju Hrvatske

Tablica 14. Utjecaj ruralnog turizma na razvoj turizma u slučaju Portugala

Tablica 15. Ruralni turizam i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa Hrvatske

Tablica 16. Ruralni turizam i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa Portugala

Tablica 17. Mjerenje učinka ruralnog turizma na povećanje mogućnosti zapošljavanja u Hrvatskoj

Tablica 18. Mjerenje učinka ruralnog turizma na povećanje mogućnosti zapošljavanja u Portugalu

Tablica 19. Učinak ruralnog turizma na revitalizaciju ruralnih područja u Hrvatskoj

Tablica 20. Učinak ruralnog turizma na revitalizaciju ruralnih područja u Portugalu

Tablica 21. Rezultati empirijskog istraživanja

PRILOG: Anketni upitnik

Istraživanje: Razvoj ruralnog turizma u Hrvatskoj i Portugalu

Uz pregled literature, isticanja teorijskih tvrdnji i za potrebe empirijskog dijela diplomskog rada, s obzirom na ciljeve istraživanja proveden je anketni upitnik. Anketa je napravljena u svrhu izrade diplomskog rada na Ekonomskom fakultetu u Splitu. Svi prikupljeni podaci će biti iskorišteni isključivo za internu uporabu i za statističku obradu u svrhu empirijskog istraživanja. Svrha anketnog upitnika se odnosi na proučavanje razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj i Portugalu.

Potrebno je 4 minute za ispunjavanje ankete.

Isto tako, ovim putem se zahvaljujem svima na utrošenom vremenu za ispunjavanje anketnog upitnika.

1. Dio anketnog upitnika

Spol:

- Muško
- Žensko

Dobna skupina:

- 18 i manje
- 19-25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 55 i više

Razina obrazovanja:

- Srednja stručna sprema
- Viša stručna sprema
- Visoka stručna sprema
- Ostalo

2. Dio anketnog upitnika

Turizam je djelatnost koja pozitivno doprinosi razvoju ruralnih područja Hrvatske i Portugala.

Molim ocijenite slaganje sa sljedećim tvrdnjama u vezi turizma u Hrvatskoj i njegovog utjecaja na razvoj ruralnih područja:

- Turistička industrija je u posljednje vrijeme porasla i stvara značajnu gospodarsku dobit za ruralna područja
- Omogućuje bolju koordinaciju rada i suradnju turističkih dionika na ruralnim područjima
- Turizam omogućuje rast lokalnih prihoda i stvara nove izvore gospodarskih mogućnosti za lokalno stanovništvo
- Razvoj turizma doprinosi izgradnji potrebne infrastrukture u ruralnim područjima
- Turizam dovodi do ekonomske, kulturne i socijalne regeneracije u ruralnim područjima
- Turizam generira visoku turističku potrošnju u ruralnim područjima
- Ekonomski učinci turizma mogu pomoći u postavljanju i održavanju
- gospodarske sigurnosti ruralnih područja
- Turizam se koristi kao alat za razvoj, pogotovo za razvoj u ruralnim područjima
- Povećava kvalitetu života i ekonomske dobrobiti ljudi koji žive u ruralnim područjima

Predloženi odgovori su:

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

Molim ocijenite slaganje sa sljedećim tvrdnjama u vezi turizma u Portugalu i njegovog utjecaja na razvoj ruralnih područja:

- Turistička industrija je u posljednje vrijeme porasla i stvara značajnu gospodarsku dobit za ruralna područja
- Omogućuje bolju koordinaciju rada i suradnju turističkih dionika na ruralnim područjima
- Turizam omogućuje rast lokalnih prihoda i stvara nove izvore gospodarskih mogućnosti za lokalno stanovništvo
- Razvoj turizma doprinosi izgradnji potrebne infrastrukture u ruralnim područjima
- Turizam dovodi do ekonomske, kulturne i socijalne regeneracije u ruralnim područjima
- Turizam generira visoku turističku potrošnju u ruralnim područjima
- Ekonomski učinci turizma mogu pomoći u postavljanju i održavanju
- gospodarske sigurnosti ruralnih područja
- Turizam se koristi kao alat za razvoj, pogotovo za razvoj u ruralnim područjima
- Povećava kvalitetu života i ekonomske dobrobiti ljudi koji žive u ruralnim područjima

Predloženi odgovori su:

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

3. Dio anketnog upitnika

Ruralni turizam pozitivno utječe na razvoj turizma Hrvatske i Portugala.

Molim ocijenite slaganje sa sljedećim tvrdnjama u vezi ruralnog turizma i njegovog utjecaja na razvoj turizma u Hrvatskoj:

- Unaprjeđenje manje razvijenih područja omogućuje se stvaranje boljih uvjeta stanovanja i poboljšanja dobrobiti cjelokupne zajednice
- Ruralni turizam pomaže očuvanju lokalnog identiteta destinacije koji se odnosi na prirodu, kulturu i tradiciju
- Omogućuje dodatnu diversifikaciju na turističkom tržištu
- Potiče prijenos znanja i inovacija u turizmu za bolje održavanje konkurentnosti destinacije
- Smanjuje pritisak potražnje na obalnim destinacijama u kojima prevladava odmorišni turizam
- Promicanje učinkovitosti resursa i poticanje gospodarstva te lokalne samouprave
- Uz pomoć razvoja ruralnog turizma stvaraju se preduvjeti za razvitak turističkih destinacija
- Doprinosi investicijama i diversifikaciji lokalne ekonomije
- Ruralni turizam jača položaj zemlje uz privlačenje većeg broja turista

Predloženi odgovori su:

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

Molim ocijenite slaganje sa sljedećim tvrdnjama u vezi ruralnog turizma i njegovog utjecaja na razvoj turizma u Portugalu:

- Unaprjeđenje manje razvijenih područja omogućuje se stvaranje boljih uvjeta stanovanja i poboljšanja dobrobiti cjelokupne zajednice
- Ruralni turizam pomaže očuvanju lokalnog identiteta destinacije koji se odnosi na prirodu, kulturu i tradiciju
- Omogućuje dodatnu diversifikaciju na turističkom tržištu
- Potiče prijenos znanja i inovacija u turizmu za bolje održavanje konkurentnosti destinacije
- Smanjuje pritisak potražnje na obalnim destinacijama u kojima prevladava odmorišni turizam
- Promicanje učinkovitosti resursa i poticanje gospodarstva te lokalne samouprave
- Uz pomoć razvoja ruralnog turizma stvaraju se preduvjeti za razvitak turističkih destinacija
- Doprinosi investicijama i diversifikaciji lokalne ekonomije
- Ruralni turizam jača položaj zemlje uz privlačenje većeg broja turista

Predloženi odgovori su:

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

4. Dio anketnog upitnika

Ruralni turizam u Republici Hrvatskoj i Portugalskoj Republici pozitivno utječe na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa

Molim ocijenite slaganje sa sljedećim tvrdnjama u odnosu na utjecaju ruralnog turizma na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa u Hrvatskoj:

- Doprinosi revitalizaciji, zaštiti i renovaciji starih objekata i građevina
- Ruralni turizam doprinosi očuvanju prirodnih osnova življenja i krajolika
- Doprinosi očuvanju tradicijskih vrijednosti i identiteta
- Ruralni turizam služi kao sredstvo očuvanja ruralnih područja
- Ruralni turizam pomaže obnovi sela i pruža namjenu starim ruralnim jezgrama
- Doprinosi zaštiti krajolika i životnog prostora
- Jačanje autentičnog imidža ruralnog područja
- Pomaže u zaštiti baštine

Predloženi odgovori su:

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

Molim ocijenite slaganje sa sljedećim tvrdnjama u odnosu na utjecaju ruralnog turizma na očuvanje prirodnih i kulturnih resursa u Portugalu:

- Doprinosi revitalizaciji, zaštiti i renovaciji starih objekata i građevina
- Ruralni turizam doprinosi očuvanju prirodnih osnova življenja i krajolika
- Doprinosi očuvanju tradicijskih vrijednosti i identiteta
- Ruralni turizam služi kao sredstvo očuvanja ruralnih područja
- Ruralni turizam pomaže obnovi sela i pruža namjenu starim ruralnim jezgrama
- Doprinosi zaštiti krajolika i životnog prostora
- Jačanje autentičnog imidža ruralnog područja
- Pomaže u zaštiti baštine

Predloženi odgovori su:

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

5. Dio anketnog upitnika

Ruralni turizam pozitivno utječe na povećanje zaposlenosti u ruralnim područjima u Hrvatskoj i Portugalu.

Molim ocijenite slaganje sa sljedećim tvrdnjama u vezi pozitivnog učinka ruralnog turizma na povećanjem zaposlenosti u Hrvatskim ruralnim područjima:

- Uz razvoj ruralnog turizma dolazi do povećane zaposlenosti u turističkoj industriji
- Najveći broj zaposlenika kroz turističku sezonu se traži u uslužnim djelatnostima
- Veći potencijal za zapošljavanje u turizmu u ruralnim zajednicama
- Ruralni turizam potiče rast zaposlenih u srodnim industrijama
- Utječe na otvaranje novih poduzeća u ruralnim područjima da bi se zadovoljila turistička potražnja za smještajem/zabavom
- Povećani razvoj ruralnog turizma je ključan za pozitivan učinak na ekonomiju i zapošljavanje
- Pruža mogućnost zapošljavanja radi održavanja regionalne populacije

Predloženi odgovori su:

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

Molim ocijenite slaganje sa sljedećim tvrdnjama u vezi pozitivnog učinka ruralnog turizma na povećanjem zaposlenosti u Portugalskim ruralnim područjima:

- Uz razvoj ruralnog turizma dolazi do povećane zaposlenosti u turističkoj industriji
- Najveći broj zaposlenika kroz turističku sezonu se traži u uslužnim djelatnostima
- Veći potencijal za zapošljavanje u turizmu u ruralnim zajednicama
- Ruralni turizam potiče rast zaposlenih u srodnim industrijama
- Utječe na otvaranje novih poduzeća u ruralnim područjima da bi se zadovoljila turistička potražnja za smještajem/zabavom
- Povećani razvoj ruralnog turizma je ključan za pozitivan učinak na ekonomiju i zapošljavanje
- Pruža mogućnost zapošljavanja radi održavanja regionalne populacije

Predloženi odgovori su:

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

6. Dio anketnog upitnika

Ruralni turizam u Hrvatskoj i Portugalu pozitivno utječe na revitalizaciju ruralnih područja (proces depopulacije).

Molim ocijenite slaganje sa sljedećim tvrdnjama u odnosu na revitalizaciju ruralnih područja uz pomoć ruralnog turizma u Hrvatskoj:

- Razvoj ruralnog turizma značajno je utjecao na sprječavanje iseljavanja ljudi
- Adekvatnom izgradnjom objekata i rekonstrukcijom postojeće infrastrukture potiče ekonomski rast i revitalizaciju sela
- Omogućuje unaprjeđenje ruralne sredine
- Smanjuje ranjivost i osjetljivost lokalnih zajednica u ruralnim područjima
- Vodi prema demografskoj stabilizaciji
- Smanjuje proces depopulacije uz pomoć podizanja razine sveukupne kvalitete života u ruralnim područjima

Predloženi odgovori su:

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

Molim ocijenite slaganje sa sljedećim tvrdnjama u odnosu na revitalizaciju ruralnih područja uz pomoć ruralnog turizma u Portugalu:

- Razvoj ruralnog turizma značajno je utjecao na sprječavanje iseljavanja ljudi
- Adekvatnom izgradnjom objekata i rekonstrukcijom postojeće infrastrukture potiče ekonomski rast i revitalizaciju sela
- Omogućuje unaprjeđenje ruralne sredine
- Smanjuje ranjivost i osjetljivost lokalnih zajednica u ruralnim područjima
- Vodi prema demografskoj stabilizaciji
- Smanjuje proces depopulacije uz pomoć podizanja razine sveukupne kvalitete života u ruralnim područjima

Predloženi odgovori su:

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem